

FORNLEIFASKRÁNING

Vegna mats á umhverfisáhrifum
Gjábakkavegar 2003 – 2005
Skýrslur og skráningar

Fornleifaskráning

Vegna mats á umhverfisáhrifum
Gjábakkavegar í Þingvalla- og
Laugardalshreppi, Árnessýslu

Bjarni F. Einarsson
Reykjavík 2003

Forsíðumyndin sýnir hluta af Konungsveginum, sem lagður var 1906 - 1907, rétt norðan við Gjábakka (fornleifar nr. 1 í Þingvallahreppi). Er vegurinn hlaðinn upp á þessum kafla. Ljósm. B.F.E.

FORNLEIFAFRÆÐISTOFAN

Unnið fyrir Vegagerðina

© Bjarni F. Einarsson
September 2003.

Inngangur

Að beiðni Vegagerðarinnar kannaði Fornleifafræðistofan fyrirhuguð vegastæði Gjábackavegar í Þingvalla- og Laugardalshreppi í Árnessýslu. Alls voru sjö hugmyndir að vegastæði kannaðar (Leið 1, 2, 3, 4, 6, 7 og 12).¹ Þó verður að geta þess að leið 1, núverandi vegur, var aðeins kannaður lítillega og verði hann fyrir valinu þarf að skoða hann nánar. A.m.k. 50 m breið skák var könnuð, hvor sínum megin við veglínurnar. Austast var þó breiðari rimi skoðaður, eða ca. 100 m hvor sínum megin við línurnar. Einnig var allt bæjarstæði Gjábacka skoðað. Var þetta gert að beiðni Vegagerðarinnar til að auka valmöguleika leiðarinnar á þessum slóðum. Sömuleiðis voru efnistökusvæði könnuð og tengivegur (T4) ausur af Barmaskarði.

Gjábackavegur nær frá bænum Gjábacka að Laugarvatni, samtals u.þ.b. 16 km vegalengd. Allar liggja leiðirnar sunnan við núverandi veg og stundum all nokkru sunnar (sjá meðfylgjandi kort).

Farið var í gegn um nokkrar heimildir svo sem Sýslu- og sóknarlýsingar, Örnefnaskrár, Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns, Friðlýsingarskrá og Árbók Ferðafélags Íslands.

Allar veglínurnar, auk efnistökusvæða, voru kannaðar á vettvangi og fornleifa leitað.

Vettvangsvinna fór fram í áföngum á tímabilinu 16. apríl - 14. ágúst síðastliðinn. Hver staður fékk eitt númer og fornleifar á viðkomandi stað, einar eða fleiri, fengu sitt undirnúmer. Þannig getur einn staður geymt einar eða fleiri fornleifar (t.d. 2:1-11 o.s.frv.). Hvert sveitarfélag hefur eigið númerakerfi frá 1 - n. Venju samkvæmt er fylgt eldri skipan sveitarfélaga, en Þingvalla-, Laugardals- og Biskupstungnahreppur hafa nú sameinast í eitt sveitarfélag, Bláskógarbyggð. Grímsneshreppur á landræmu vestur af Litla Reyðarbarmi, en Biskupagötur fara þar yfir. Þessi stutti kafli er ekki skráður sérstaklega í sveitarfélaginu.

Aðstæður til skráningar voru góðar.

Umboðsmaður verkkaupa var Jón Helgason Vegagerðinni.

Ýmsar upplýsingar veittu landeigendur í Eyvindartungu. Kann ég þeim bestu þakkir fyrir.

¹ Sumar leiðirnar ná aðeins yfir hluta svæðisins. Þær eru ýmist framhald eða afbrigði af öðrum leiðum.

Mynd 1. Yfirlit yfir dreifingu skráðra fornleifa við eyðibýlið Gjábakka. X á myndinni sýna staði sem gætu geymt fornleifar og ber að fylgjast með ef þeim verður raskað. Loftmynd: Loftmyndir ehf. Viðbætur: Vegagerðin/BFE.

Skráningin

Á hinu kannaða svæði eru engar friðlýstar fornleifar, en bent skal á að skv. þjóðminjalögum frá 2001 eru allar fornleifar friðaðar og sumar friðlýstar. Þeim má enginn, hvorki landeigandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar spilla, granda né úr stað færa, nema með leyfi Fornleifaverndar ríkisins (10. gr.). Því eru allar þær fornleifar á svæðinu, sem eldri eru en 100 ára, friðaðar skv. lögnum (Þjóðminjalög 2001).

Friðlýstum fornleifum fylgir 20 m friðhelgt svæði út frá ystu sýnilegu mörkum þeirra. Um friðaðar fornleifar gilda engin sérstök ávæði hvað þetta varðar. Sú hefð hefur þó komist á að fara ekki of nærri fornleifum og taka tillit til eðlis þeirra og þarfa.

Samtals fundust á hinu kannaða svæði 14 staðir með fornleifum (tvær fornleifar, Konungsvegur og Biskupagötur, eru taldar sem fjórar í þessari skráningu þar sem þær fara í gegn um tvö sveitarfélög. Það eru Laugardalshreppur nr. 5 og Þingvallahreppur nr. 4 og Laugardalshreppur nr. 12 og Þingvallahreppur nr. 1). Á einum stað fundust fleiri en 50 fornleifar, en þó er ákveðin óvissa um þann stað hvort um fornleifar sé að ræða eða ekki. Eru það meintar mógrafir (Laugardalshreppur nr. 10). Um þennan stað eru engar heimildir og ummerki svo óljós að ekki verður staðfest að um mógrafir sé að ræða að svo stöddu. Gamlar mógrafir falla yfirleitt saman og verða nær ógreinanlegar með tímanum.

Nr.	Teg.	Fj.	Hættumat ²	Hætta	Leið	Ástand	Aldur	Minjagildi	Mót:
Laugardalshreppur									
5:1	Fornleið	1	Vegagerð	Mikil	L 6, 12	Sæm.	-1550	Talsvert	GPS mæling
6:1	Fornleið	1	Vegagerð	Mikil	L 3, 4, 12	Sæm.	1550-1900	Lítið	GPS mæling
7:1	Rétt	1	Vegagerð	Lítill	T 4	Ágætt	1550-1900	Talsvert	Prufuh + snið
8:1	Varða	1	Ekkert	Engin		Sæm.	1550-1900	Lítið	Engar
9:1	Varða	1	Vegagerð	Lítill	L 12	Sæm.	1550-1900	Lítið	Merking
10:1	Mógrafir	>50	Vegagerð	Mikil	L 2	Sæm.	1550-1900	Lítið	Loftm + teikn
11:1	Rúst (fjárhús)	1	Vegagerð	Lítill	Núv.	Ágætt	1550-1900	Talsvert	Prufuholur
12:1	Þjóðleið	1	Vegagerð ³	Mikil	Núv.	Lélegt	1900ö	Talsvert	GPS mæling
8 staðir		> 57 fornleifar							
Þingvallahreppur									
1:1	Þjóðleið	1	Vegagerð	Mikil	L 6, núv.	Sæm.	1900-	Talsvert	GPS mæling
2:1-11	Eyðibýli	>13	Vegagerð	Mikil	L 12	Sæm.	-1550	Hátt	Rannsóknir
2:1	Rúst og rækt.st.	1	Ekkert	Engin		Lélegt	1550-1900	Talsvert	Engar
2:2	Bæjarhóll o.fl.	>3	Ekkert	Engin		Lélegt	1550-1900	Hátt	Engar
2:3	Rúst	1	Ekkert	Engin		Ágætt	1550-1900	Talsvert	Engar
2:4	Garður	1	Vegagerð	Mikil	L 12	Sæm.	1550-1900	Lítið	Snið
2:5	Rúst	1	Vegagerð	Lítill	L 12	Ágætt	1550-1900	Talsvert	Prufuholur
2:6	Ræktunasteinar	1	Ekkert	Engin		Ágætt	1550-1900	Lítið	Engar
2:7	Túngarður	1	Vegagerð	Mikil	L 12	Sæm.	1550-1900	Lítið	Snið
2:8	Rúst	1	Ekkert	Engin		Sæm.	1550-1900	Lítið	Engar
2:9	Aðhald	1	Ekkert	Engin		Sæm.	1550-1900	Lítið	Engar
2:10	Brunnur	1	Ekkert	Engin		Ágætt	1550-1900	Talsvert	Engar
2:11	Rétt	1	Vegagerð	Mikil	Núv.	Sæm.	1550-1900	Talsvert	Prufuh + snið
3:1	Varða	1	Vegagerð	Lítill	L 6, núv.	Sæm.	1550-1900	Lítið	Merking
4:1	Fornleið	1	Ekkert	Engin ⁴		Sæm.	-1550	Talsvert	Engar
5:1	Fornleið	1	Vegagerð	Mikil	L 12, núv.	Ágætt	1550-1900	Talsveart	GPS mæling
6:1	Varða	1	Ekkert	Engin		Ágætt	1550-1900	Lítið	Engar
6 staðir		>18 fornleifar							
Niðurstæða:									
14 staðir		>75 fornleifar							

Tafla 1 yfir hinar skráðu fornleifar. Undir liðnum Leið er átt við þá vega-hugmynd sem ógnar viðkomandi fornleifum, eða þá sem næst er. Núv. merkir núverandi vegur.

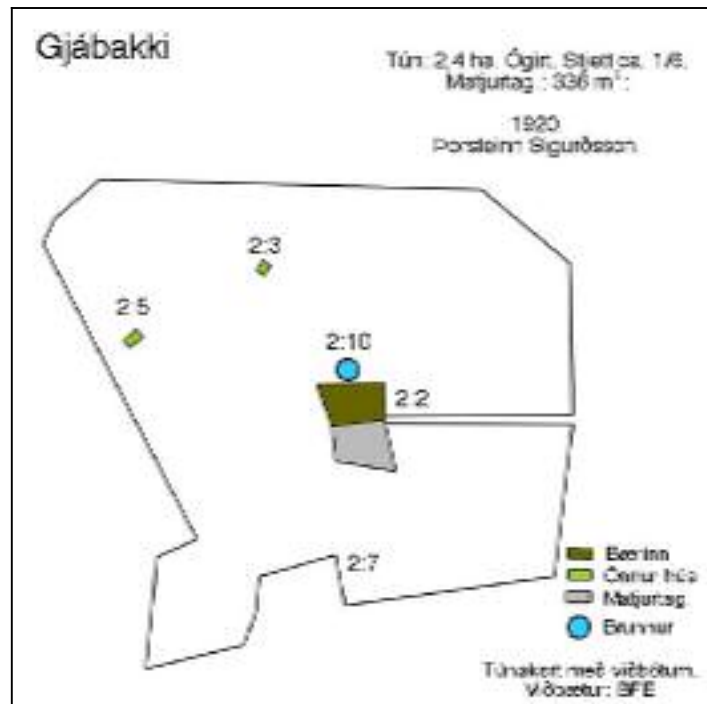
Á öðrum stað fundust fleiri en 13 fornleifar en það var við eyðibýlið Gjábakka. Á öðrum stöðum fundust aðeins einar fornleifar (sjá fornleifaskrá og töflu 1).

Af þessum 14 stöðum telst einn hafa hátt minjagildi, (þ.e.a.s. Gjábakki nr. 2:1-11), sjö staðir hafa talsvert minjagildi og sex lítið. Minjarnar við Gjábakka hafa í heild sinni hátt minjagildi þó einstakar fornleifar þar hafi mis mikið minjagildi. Sérstaklega skal bent á að samkvæmt heimildum mun kirkja hafa verið á Gjábakka (Sýslu- og sóknarlýsingar 1979:187). Hvar hún stóð veit nú enginn en kirkjur voru yfirleitt í næsta nágrenni

² Á loftmyndum eru fornleifar sem ekki eru í hættu vegna vegagerðar sýndar í grænum lit þó þær kunni að vera í lítilli eða mikilli hættu vegna annarra þátta svo sem landeyðingar. Sama á við um annað hættumat.

³ Leiðinni stafar einnig viss hættu ef námu D.

⁴ Sá hluti leiðarinnar sem er í Laugardalshreppi (reyndar í landi Grímsneshrepps) er í mikilli hættu.

Mynd 2. Túnakort Gjábakka. Bætt hefur verið við númer á fornleifum og brunni, auk lita. N vísar upp.

við bæjarstæðin, ekki ósjaldan austan við bæinn. Þó er ekki hægt að útiloka að kirkjan hafi staðið annarsstaðar, t.d. vestan við bæinn, hugsanlega einhversstaðar þar sem X eru merkt á mynd 1.

Í mikilli hættu vegna hinnar fyrirhuguðu vegagerðar eru sjö staðir. Á einum þessara staða (Gjábakka) eru fleiri en 13 fornleifar og þær eru í mis mikilli hættu þó staðurinn sem slíkur teljist vera í mikilli hættu. Í lítilli hættu eru fjórir staðir og í engri hættu vegna hinnar fyrirhuguðu vegagerðar eru þrír staðir.

Níu staðir eru taldir vera frá tímabilinu 1550 - 1900. Þrír staðir eru taldir vera eldri en 1550 og tveir staðir yngri en 1900. Þeir síðasttöldu njóta því ekki verndunar þjóðminjalaga. Þeir er þó svo merkilegir að mati undirritaðs að þá ber að vernda og varðveita. Er það Konungsvegurinn svokallaði (Þingvallahreppur nr. 1 og Laugardalshreppur nr. 12) en hann telst til fornleifa eftir 3 - 4 ár.

Engar fornleifar á svæðinu þykir ástæða til að friðlýsa sérstaklega. Í ágætu ástandi eru fjórir staðir, í sæmilegu níu og einn í lélegu ástandi. Einn staður geymir fornleifar sem eru í misjöfnu ástandi.

Skammt suður af Blöndu og Blöndumýri, sunnan við stöð 5000 á leið 4, eru munnmæli um býli sem heitið hefur Blanda. Það var ekki skoðað nú vegna þess að það er of langt frá leiðinni og í hvarfi frá henni, upp á hæðarhrygg. Rústir þessa býlis má sjá á loftmynd (allavega þrjár) auk leifa af túni. Staðurinn er merktur inn á meðfylgjandi loftmynd (aftast í skýrslunni).

Mynd 3. Hluti af Biskupagötum skammt hjá Litla Reyðarbarmi. Í forgrunni er fallin varða, sú eina sem sást þar sem leiðin var skoðuð. Hugsanlega eru flestar vörður á leiðinni fallnar og ógreinilegar. Horft til SA. Ljósm. BFE.

Áhrif vegagerðar á fornleifar og mótvægisaðgerðir

Leið 1, endurbætur á núverandi vegi, mun hafa áhrif á sex fornleifar, lítil áhrif á tvær og mikil á fjórar. Lítil áhrif eru á rúst (fjárhús) nr. 11 í Laugardalshreppi og vörðu nr. 3 í Þingvallahreppi. Mikil áhrif á þjóðleið nr. 1 (Konugsveg), rétt nr. 2:11 og fornleið nr. 5 í Þingvallahreppi og á nr. 12 (Konungsveg) í Laugardalshreppi. Sé ekki hægt að tryggja öryggi þeirra þarf væntanlega að koma til rannsóknar (prufuholur og skurðir) á tveimur fornleifanna, GPS mæling í landskerfi á þremur, en engar mótvægisaðgerðir á einni (vörðunni). Heppilegast væri að hnika til veglínunni þar sem hún fer hjá 2:11 og 3 og merkja aðra staði svo hægt sé að varast þá. Vert er að benda á að leiðin sker Konungsveg mjög víða á leið sinni yfir heiðina.

Leið 2, sem er framhald leiðar 6 til austurs, mun hafa mikil áhrif á einn stað með ca. 50 meintum mógröfum (nr. 10 í Laugardalshreppi). Þar þarf væntanlega ekki aðrar mótvægisaðgerðir en að teikna mógrafirnar upp með hjálp loftmyndar (slík loftmynd gæti staðfest að um mógrafir sé að ræða). Hægt er að komast hjá raski með því að hnika leiðinni til suðurs.

Leið 3, sem er afbrigði af leiðum 4 og 12, hefur mikil áhrif á einar fornleifar, þ.e.a.s. fornleið nr. 6 í Laugardalshreppi. Trúlega er hægt að hnika leiðinni til norðurs og upp fyrir fornleiðina. Annars þarf að GPS mæla leiðina í landskerfið.

Leið 4, sem er afbrigði af leið 12, hefur mikil áhrif á einar fornleifar sem er sama fornleið og leið 3 fer yfir og þar þyrfti væntanlega einnig að koma til GPS mæling á leiðinni í landskerfið. Svipuð færsla og á leið 3 ætti að koma til greina.

Leið 6, sem er framhald leiðar 2 til vesturs, hefur áhrif á þrjár fornleifar (minjar), lítil áhrif á einar og mikil á tvær. Þessar tvær minjar eru gamlar leiðir og þar þarf væntanlega að koma til GPS mæling í landskerfið. Leiðirnar eru nr. 5 í Laugardalshreppi og nr. 1 í Þingvallahreppi. Þetta eru m.ö.o. Konungsvegurinn og Biskupagöturnar. Leið 6 hefur lítil áhrif á vörðu (nr. 3 í Þingvallahreppi) og þar þarf væntanlega engar frekari mótvægisaðgerðir ef hægt er að tryggja öryggi vörðunnar. Það mætti merkja hana svo hægt sé að varast hana. Leið 6 er ekki hægt að færa til að komast hjá raski á fornleifum. Hana mætti þó hnika til norðurs og frá Konungsveginum. Hún mun þó undir öllum kringumstæðum rjúfa Biskupagöturnar þegar hún fer hjá Litla Reyðarbarmi.

Leið 7 hefur ekki áhrif á fornleifar samkvæmt þessari könnun.

Leið 12 hefur áhrif á fimm staði með fleiri en 7 fornleifum. Mikil áhrif hefur leiðin á fimm fornleifar, tvær í Laugardalshreppi og þrjár í Þingvallahreppi. Lítil áhrif hefur leiðin á eina vörðu í Laugardalshreppi. Varðandi vörðuna þarf ekki að koma til frekari mótvægisaðgerða. Til að komast hjá hugsanlegu raski mætti merkja vörðuna svo hægt sé að varast hana.

Við eyðibýlið Gjábakka hefur leiðin mikil áhrif á tvær fornleifar, garð og túngarð. Þar þyrfti að koma til nokkrar smávægilegar rannsóknir (snið og prufuholur). Einnig er mælt með því að framkvæmdaefirlit verði við haft þegar jarðrask hefst vestan við bæjarstæðið vegna hugsanlegra fornleifa þar sbr. mynd 1 og ekki síður vegna þess að ekki er hægt að útiloka þann möguleika að leifar kirkju (kirkjugarðs?) kunni að leynast þar. Erfitt er að fara með veg yfir bæjarstæði Gjábakka á öðrum stað án þess að raska fornleifum. Þó væri hægt að færa leiðina talsvert til vesturs, eða ca. 10 m vestur af rúst 2:5. Væri þá heppilegt að girða af rústina svo hægt væri að varast hana og hugsanlegra eldri minja við hana.

Varðandi fornleiðirnar sem leiðin hefur mikil áhrif á (nr. 5 og 6 í Laugardalshreppi og nr. 5 í Þingvallahreppi), þyrfti að koma til GPS mæling í landskerfið eins og varðandi aðrar gamlar leiðir sem eru í mikilli hættu vegna hinna fyrirhuguðu framkvæmda. Leið 12 verður ekki hnikað til að komast hjá raski á fornleiðum, nema við fornleið nr. 6 í Laugardalshreppi. Þar mætti hnika leiðinni til norðurs.

Leið T4 (tengivegur) gæti haft áhrif á rétt. Þar þyrfti væntanlega að koma til prufuholu- og skurðagröftur sé ekki hægt að tryggja öryggi réttarinnar. Öryggið er hægt að tryggja með því að girða austasta hluta réttarinnar af á meðan á framkvæmdum stendur og/eða færa veglínuna til austurs hjá réttinni.

Leið nr.	Áhrif á fj. fornl.	Áhrif á fj. staða	Áhrif	Mótvægisáðgerðir
1 (núv.)	6	6	Varanleg	Prufuholur, GPS mæling og merkingar
2	Ca. 50	1	Varanleg	Loftmynd
3	1	1	Varanleg	GPS mæling
4	1	1	Varanleg	GPS mæling
6	3	3	Varanleg	GPS mælingar og merking
7	0	0	-	-
12	7	5	Lítill	Prufuholur, snið, GPS mælingar og merking
T4	1	1	Lítill	Prufuholu- og skurðagröft

Tafla 2. Áhrif einstakra leiða á fornleifar/staði með fornleifum. Miðað er við óbreyttar veglínur sbr. meðfylgjandi kort. Leiðir 1 og 12 ná frá Gjabakka að Laugarvatni.

Verði af framkvæmdum á einhverri þeirra leiða sem kannaðar voru munu þær allar nema leið 7 hafa áhrif á nokkrar fornleifar eins og fram kemur hér að ofan.

Allt rask er háð leyfi Fornleifaverndar ríkisins og þeim skilmálum sem embættið kann að setja.

Sumar fornleifanna verða ekki rannsakaðar með eiginlegri fornleifarannsókn svo sem fornleiðir og sumar vörður. Aðrir staðir uppfylla ekki skilyrði laganna til að teljast til fornleifa og verða því varla rannsakaðir, nema að þeir hvíli ofan á eldri minjum. Engir slíkir staðir fundust við þessa rannsókn.

Allt rask á fornleifum hefur varanleg áhrif og yfirleitt óafturkræf. Það sem einu sinni er tekið í burtu verður ekki bætt, nema að það sé tekið í burtu á vísindalegan hátt. Þá fellst mótvægisáðgerðin í því að skrá allar þær upplýsingar sem fornleifarnar geyma áður en þeim er raskað. Þannig varðveitast fornleifarnar á nýjum stað (í skýrslu, á ljósmyndum og teikningum). Rask án rannsóknar er því varanleg skemmd.

Þegar gamlar leiðir eru skornar í sundur af nýjum vegi hefur það varanleg áhrif á leiðirnar.

Í 14. grein þjóðminjalaga segir: „Nú telur landeigandi, ábúandi eða einhver annar, þar á meðal sá sem stjórnar opinberum framkvæmdum, svo sem vegna vegagerðar, veitulagnar, framræslu eða skógræktar, er haggð geti við fornleifum og skal hann þá skýra Fornleifavernd ríkisins frá því áður en hafist er handa við verkið. Lýst skal nákvæmlega breytingum þeim er af framkvæmd mundi leiða. Fornleifavernd ríkisins ákveður hvort og hvenær framkvæmd megi hefja og með hvaða skilmálum. Við allar meiri háttar framkvæmdir, svo sem vegagerð,

virkjanaframkvæmdir, flugvallargerð, veitulagnir og skógrækt, skal sá sem fyrir þeim stendur bera kostnað af nauðsynlegum framkvæmdum.“ (Þjóðminjalög 2001).

Skv. 12. gr. þjóðminjalaga er öllum gert skylt að gera Fornleifavernd ríkisins viðvart ef fornleifar liggja undir skemmdum. Eins er öllum þeim sem finna áður óþekktar fornleifar skylt skv. 13. gr. laganna að skýra Fornleifavernd ríkisins frá fundinum eins fljótt sem unnt er. Sömuleiðis er skylt skv. 18. gr. laganna að tilkynna Fornleifavernd ríkisins svo fljótt sem við verður komið þegar gripir (forngripir) finnast í jörðu. Með þessari skýrslu er þessum skyldum fullnægt.

Námur

Aðeins ein náma gæti haft áhrif á fornleifar, en það er náma D. Hún er þó fyrirhuguð norðan við núverandi veg, en skammt suður af veginum liggur Konungsvegurinn. Tryggja þarf öryggi vegarins og gæta þess að fara ekki yfir núverandi veg, hvorki með námuna sjálfa né vinnuvélar.

Niðurstaða

Alls fundust 14 staðir með fleiri en 75 fornleifum á eða við veglínur hins fyrirhugaða Gjábackavegar. Á einum þessara staða voru fleiri en 50 meintar fornleifar og á öðrum fleiri en 13 fornleifar. Aðrir staðir höfðu einar fornleifar.

Þær fornleifar sem eru í mikilli hættu þarf að rannsaka á einhvern hátt sé ekki hægt að tryggja öryggi þeirra eða færa veglínur. Þessar fornleifar eru á sjö stöðum og geyma tveir staðanna fleiri en einar fornleifar. Fimm þessara staða eru gamlar leiðir og mælt er með því að GPS mæla þær allar í landskerfið. Þrjár þessara fornleifa eru við eyðibýlið Gjábakka (einn staður) og eru það garður, túngarður og rétt. Þar þyrfti væntanlega að taka snið og prufuholur í minjarnar. Varðandi mógráfirnar þyrfti að teikna þær með aðstoð loftmyndar eða færa veglínuna (leið 2).

Sú leið sem mest áhrif hefur á fornleifar er leið 12 Þær leiðir sem minnst áhrif hafa eru leið 3, 4, 7 og T4. Leiðirnar eru þó ekki fyllilega sambærilegar þar sem þær liggja ekki á sömu stöðum og ná ekki yfir jafn langa vegalengd.

Leið 1 (núverandi vegur) nær yfir alla vegalengdina sem um ræðir. Hún hefur áhrif á sex fornleifar á sex stöðum. Helsti kosturinn við þessa leið er að hún mun raska eða fara í gegn um fornleifar sem þegar hefur verið raskað af núverandi vegi. Hættan er þó sú að hún raski Konungsveginum enn frekar en orðið er. Leiðin er ásættanleg.

Leið 2/6 nær yfir alla vegalengdina. Hún (þær) mun hafa áhrif á fjóra staði með fleiri en 53 fornleifum. M.a. mun hún fara í gegn um þrjár gamlar leiðir. Helsti ókosturinn er að hún mun eyðileggja langan kafla á

Konungsveginum ofan við Gjábakka. Þessi kafla Konungsvegarins er hlaðinn upp. Þess ber þó að geta að Konungsvegur er ekki fornleifar skv. skilgreiningu þjóðminjalaga, en verður það innan nokkurra ára. Leiðin er ekki ásættanleg nema að hún sé færð til austurs frá Konungsveginum.

Leið 3 nær aðeins frá Beitivöllum, eða frá stöð 7500 á leið 4, og upp á Hnúksheiði við stöð 2800 á leið 4. Með eilítilli hnikun til norðurs við vestur enda leiðarinnar verða áhrif hennar á fornleifar engin. Leiðin er ásættanleg.

Leið 4 er afbrigði af leið 12 á austurhelmingi leiðarinnar. Eini munurinn er að hún gæti haft áhrif á eina vörðu (Laugardalshreppur nr. 9), en með merkingu og aðgát á að vera hægt að hlífa vörðunni. Af því uppfylltu eru leiðirnar sambærilegar. Leiðin er ásættanleg.

Leið 7 er afbrigði af leið 12 að vestanverðu. Hún mun ekki hafa nein áhrif á fornleifar. Leiðin er ásættanleg.

Leið 12 nær yfir alla vegalengdina. Hún mun hafa mikil áhrif á túngarð, garð og fornleið hjá bæjarstæði Gjábakka. Einnig gæti hún raskað áður óþekktum fornleifum við eyðibýlið sbr. mynd nr. 1.

Leiðin mun einnig hafa mikil áhrif á þrjár fornleiðir og lítil áhrif á vörðu. Framkvæmdaefirlit þyrfti á meðan á framkvæmdum stendur, auk rannsókna, við eyðibýlið Gjábakka og GPS mæla þyrfti allar fornleiðirnar.

Ef leiðin yrði færð til vesturs við Gjábakka, vestur fyrir rúst 2:5, yrðu áhrif leiðarinnar mun minni. Leiðin er ásættanleg.

Verði veglínunum breytt þarf að kanna þá kafla frekar sem breytast. Allar leiðir, nema ein, eru taldar ásættanlegar án breytinga.

Varast ber að hafa vinnuskúra eða efnisgeymslur of nálægt fornleifum og haga ber akstri þungavinnuvéla með tilliti til fornleifa.

Heimildir

- Fornleifaskrá.* Skrá um friðlýstar fornleifar. Fornleifanefnd Þjóðminjasafn Íslands. Ágúst Ó. Georgsson tók saman. Reykjavík 1990.
- Gísli Sigurðsson. „Fjallaferðir og Framafréttur Biskupstungna.“ Árbók Ferðafélags Íslands 1998. Reykjavík 1998.
- Guðrún Ása Grímsdóttir. Leiðir Skálholtsbiskupa um Lyngdalsheiði. Ferðafélag Íslands. Reykjavík 2000.
- Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns.* Árnessýsla. Annað bindi. Kaupmannahöfn 1918-1921.
- Sunnlenskar byggðir III. Búnaðarsamband Suðurlands. Reykjavík 1983.
- Sýslu- og sóknarlýsingar.* Árnessýsla. Svavar Sigmundsson sá um útgáfuna. Reykjavík 1979:28.
- Þjóðminjalög* nr. 107, 20 maí 2001. Þingskjal 1490, 126.
- Örnefnaskrá. Eyvindartunga. Handrit. Örnefnastofnun.

Fornleifaskráning

Vegna mats á umhverfisáhrifum Gjábakkavegar
í Þingvalla- og Laugardalshreppi, Árnessýslu

Viðauki

Leið 1, viðbót við leið 7, leið 8
og leið 12 og námur

Bjarni F. Einarsson
Reykjavík 2004

Forsíðumyndin sýnir hluta af Konungsveginum, sem lagður var 1906 - 1907, nokkuð austur af Gjábakka. Liggur vegurinn um sprungu á þessum kafla. Sjá má vörðu nr. 10 vinstra megin á myndinni og einnig grillir í vörðu nr. 11 til hægri á myndinni. Ljós. B.F.E.

FORNLEIFAFRÆÐISTOFAN

Unnið fyrir Vegagerðina

© Bjarni F. Einarsson

Mars 2004.

Inngangur

Að beiðni Vegagerðarinnar var Fornleifafræðistofunni falið að kanna frekar núverandi veg, með vissum breytingum, með tilliti til fornleifa. Einnig var stofunni falið að kanna hvort breyting á legu leiðar 12 fæli í sér einhverja hættu á fornleifum, breyta umfjöllun lítilla varðandi leið 7 og kanna hvort námur sem nefndar hafa verið til viðbótar frá því að aðalskýrsla var gerð kunni að valda raski á fornleifum.

Vettvangsvinna fór fram á tímabilinu 5. desember 2003, 16. janúar og 15. mars síðastliðinn við frekar erfiðar aðstæður í tvö fyrri skiftin, en þær komu þó ekki niður á niðurstöðum.

Skýrsla þessi er viðauki við fyrri skýrslu varðandi Gjábackaveg og er vísað til hennar þegar við á.

Skráningin

Við þessa umferð vettvangsrannsóknar fundust sex minjar á sex stöðum. Allar nema einar eru í mikilli eða lítilli hættu vegna hugsanlegrar vegagerðar við núverandi veg. Þrjár eru í lélegu ástandi, tvær í ágætu og einar í sæmilegu ástandi. Aðeins einar minjar eru taldar eldri en 100 ára og því réttnefndar fornleifar. Allar minjarnar eru taldar hafa lítið minjagildi.

<i>Nr.</i>	<i>Teg.</i>	<i>Fj.</i>	<i>Hættumat</i>	<i>Hætta</i>	<i>Leið</i>	<i>Ástand</i>	<i>Aldur</i>	<i>Minjagildi</i>	<i>Món.</i>
<i>Þingvallahreppur</i>									
7:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1.	Lélegt	1900-	Lítið	Rannsókn
8:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Lélegt	1900-	Lítið	Engar
9:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Lélegt	1900-	Lítið	Engar
10:1	Varða	1	Vegagerð	Lítill	Leið 1	Ágætt	1900-	Lítið	Rannsókn
11:1	Varða	1	Ekkert	Engin	-	Ágætt	1900-	Lítið	Engar
12:1	Rúst	1	Vegagerð	Lítill	Leið 1	Sæm.	1550-1900	Lítið	Teikn. + ljósm.
<i>6 staðir</i>		<i>6 minjar</i>							

Tafla 1 yfir hinar skráðu fornleifar við núverandi veg frá Gjábacka að Laugarvatni. Undir liðnum *Leið* er átt við þá vega-hugmynd sem ógnar viðkomandi fornleifum, eða þá sem næst er. Núv. merkir núverandi vegur.

Ekki er hægt að útiloka að einhverjar vörðurnar kunni að vera eldri en 100 ára og að þær hafi varðað eldri veg sem Konungsvegur hefur verið lagður yfir. Því er mælt með því að kanna nokkrar vörður sé ekki hægt að tryggja öryggi þeirra. Þá þarf að leita leyfis Fornleifaverndar ríkisins og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja.

Engar af þessum minjum þykir ástæða til að friðlýsa.

Leið 1 (núverandi vegur með breytingum)

Eins og fram kemur í aðalskýrslu var núverandi vegur ekki kannaður til hlítar og þar með ekki þau áhrif sem breytingar á honum og uppbygging kynnu að hafa á fornleifar og Konungsveg.

Við vettvangsskoðun kom í ljós að Konungsvegur er varðaður frá Gjábakka að Barmaskarði. Vörðurnar eru flestar afar illa farnar og oft aðeins botninn einn eftir. Sumar eru þó uppi standandi og hafa verið endurhlaðnar að því er virðist í seinni tíð. Þess ber að geta að vörðurnar gætu verið eldri en sjálfur Konungsvegurinn og þá varðað leið sem legið hefur frá Gjábakka austur úr. Þessar vörður voru ekki allar skráðar, aðeins þær helstu. Engar fleir vörður eru þó á milli varða nr. 7 og 11.

Nokkrir fallegir kaflar af Konungsveginum eru enn varðveittir á leiðinni frá Gjábakka að Barmaskarði. Þar má nefna, eins og fram kemur í aðalskýrslu, upp hlaðinn kafla norðan við túngarð Gjábakka. Að auki má nefna kafla sem liggur frá stöð 11900 - 12600 og frá stöð 10100 - 10900. Við vestur enda fyrrnefnda kaflans standa tvær vörður sín hvoru megin við Konungsveginn (fornleifar nr. 10 og 11 í fornleifaskrá. Sjá forsíðumynd). Konungsvegurinn liggur þar í skorningi eða sprungu.

Eins og af töflu 1 má ráða eru nokkrar fornleifar í mikilli hættu verði af framkvæmdum við Leið 1. Eru það vörður og ein rúst. Bent skal á að vörðurnar sem munu trúlega eyðileggjast eru fleiri en fram kemur í töflunni. Einnig mun Konungsvegurinn verða fyrir enn meiri spjöllum en þegar hefur orðið og fallegir kaflar á honum munu eyðileggjast eða laskast verulega.

Leið 7

Í aðalskýrslu segir að leiðin hafi ekki áhrif á neinar fornleifar. Þetta er ekki rétt, leiðin mun rjúfa Biskupagötur skammt suðaustur af Reyðarbarmi þar sem leiðin liggur á sama stað og leið 6. Framhald leiðar 7 til austurs er leið 4.

Leið 8

Þessi leið liggur syðst af leiðunum. Hún liggur frá norðanverðu Miðfelli í boga til austurs. Hún er öll utan við þjóðgarðinn. Við vettvangsskoðun þann 16. mars síðastliðinn fundust engar fornleifar, en þó má nefna reiðgötur skammt hjá stöð 11000. Eru þær stikaðar og enn í notkun. Ekki verður séð á vettvangi að leiðin sé gömul. Mjög svipuð leið sést skammt suðaustur af Gjabakka. Þessar reiðleiðir eru ekki skráðar.

Leið 12

Leiðinni hefur verið breytt lítillega en það hefur engin áhrif á fornleifar önnur en þau að leiðin mun fara oftar yfir fornleið (fornleifar nr. 5 í Þingvallahreppi) sem liggur frá Gjábakka suður úr. Í stað þess að

fara einu sinni yfir skv. fyrri hugmynd að legu leiðar 12 fer hún fjórum sinnum yfir skv. breytingunni. Fornleiðin er talin hafa talsvert minjagildi.

Námur

Engar, nema náma D, af þeim námum sem sjást á meðfylgjandi mynd¹ munu hafa nokkur áhrif á fornleifar. Náma D mun hugsanlega hafa áhrif á Konungsveginn, en hann liggur sunnan við núverandi veg og ætti því ekki að verða fyrir raski sbr. aðalskýrslu.

Mynd 1. Reiðleiðin skammt hjá stöð 11000 á leið 8. Leiðin er ekki skráð sem fornleifar. Horft til N. Ljós. BFE.

¹ Utan við myndina er ein náma sem er vestan við Arnarfellið SV af Gjábakka.

Fornleifaskráning

Vegna mats á umhverfisáhrifum Gjábakkavegar
í Þingvalla- og Laugardalshreppi, Árnessýslu

Viðauki 2

Leið 1

Bjarni F. Einarsson
Reykjavík 2005

Forsíðumyndin sýnir vörðu (fornleifar nr. 14 í Laugardalshreppi) sem stendur hluta af Konungsveginum (fornleifar nr. 12 sama hreppi). Konungsvegurinn lagður var 1906–1907 og nær örugglega í eldri leið á köflum. Horfti til N. Ljósm. B.F.E.

FORNLEIFAFRÆÐISTOFAN

Unnið fyrir Vegagerðina

© Bjarni F. Einarsson

September 2005.

Ekkert einkennir umhverfi gamla Gjábakka-vegarins meira en vörður. Þessi strýtulagaða varða (nr. 6 í Þingvallahreppi) liggur þó dálítið frá veginum, en er góður fulltrúi hinna þegar þær voru og hétu. Hún hefur varðað fornleið (nr. 5) frá Gjábakka suður yfir heiðina. (Ljósm. BFE).

Inngangur

Að beiðni Vegagerðarinnar var Fornleifafræðistofunni falið að kanna enn frekar og nákvæmlega núverandi veg með nokkrum tilfærslum (leið 1) með tilliti til fornleifa. Sérstaklega skal bent á að í þessari skýrslu er aðeins fjallað um áhrif núverandi vegar (leiðar 1) á fornleifar. Um áhrif annarra leiða og náma er vísað í viðeigandi skýrslur eftir atvikum.

Fornleifar á og við gamla bæjarstæði Gjábakka (Nr. 1 og 2:1-11) eru ekki taldar með í þessari skýrslu, þó endurbætur á núverandi vegi hóti mörgum fornleifum þar. Enn er vísað í fyrri skýrslur varðandi þetta atriði.

Vettvangsvinna fór fram á tímabilinu 20. – 22. sept. síðastliðinn við ágætar aðstæður. Var a.m.k. 50 m breið skák báðum megin við veginn og tilfærslur á honum könnuð, oftast þó 75 – 100 m.

Að öðru leyti er vísað í fyrri skýrslur, en þar koma fram áhrif annarra valkosta (leiða) á fornleifar og heimilda getið. Í stuttu máli gildir sú regla að sé ekki hægt að tryggja öryggi fornleifa þá þurfi að koma til einhvers konar mótvægisáðgerða með leyfi Fornleifaverndar ríkisins og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja (sjá nánar fornleifaskrá og töflu 1).

Skráningin

Við þessa umferð vettvangsrannsóknar fundust 28 minjar á 25 stað. Í mikilli eða lítilli hættu vegna hugsanlegrar vegagerðar við núverandi veg eru 23 staðir sem geyma 25 fornleifar, auk fornleifa á og við Gjábackabæinn og getið er um í öðrum skýrslum. Aðrir staðir og aðrar fornleifar eru ekki í neinni hættu, hvorki vegna fyrirhugaðrar vegagerðar eða af öðrum ástæðum.

Nr.	Teg.	Fj.	Hættumat	Hættu	Leið	Ástand	Aldur	Minjagildi	Món.
Þingvallahreppur									
3:1	Varða	1	Vegagerð	Lítill	Leið 1	Sæm	1550-1900	Lítið	Engar
5:1	Fornleið	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Ágætt	1550-1900	Talsvert	Mæla nákv. inn
7:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1.	Lélegt	1900-	Lítið	Rannsókn
8:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Lélegt	1900-	Lítið	Engar
9:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Lélegt	1900-	Lítið	Engar
10:1	Varða	1	Vegagerð	Lítill	Leið 1	Ágætt	1900-	Lítið	Rannsókn
11:1	Varða	1	Ekkert	Engin	-	Ágætt	1900-	Lítið	Engar
12:1	Rúst	1	Vegagerð	Lítill	Leið 1	Sæm.	1550-1900	Lítið	Teikn. + ljósm.
13:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Lélegt	1550-1900	Lítið	Engar
14:1	Fornleið	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Lélegt	1550-1900	Lítið	Mæla nákv. inn
15:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Ágætt	1900-	Lítið	Engar
16:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Sæm.	1900-	Lítið	Engar
17:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Lélegt	1550-1900	Lítið	Engar
18:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Ágætt	1900-	Lítið	Engar
19:1	Rústir	2	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Ágætt	1550-1900	Talsvert	Rannsókn
20:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Ágætt	1900-	Lítið	Engar
21:1	Varða	1	Vegagerð	Lítill	Leið 1	Sæm.	1900-	Lítið	Engar
22:1	Varða	1	Vegagerð	Lítill	Leið 1	Ágætt	1900-	Lítið	Engar
23:1	Varða	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Lélegt	1550-1900	Lítið	Engar
24:1-2	Rúst og garður	2	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Sæm.	1900-	Lítið	Prufuskurðir
24:1	Rúst	1	Ekkert	Engin	-	Sæm.	1900-	Lítið	Prufuskurður
24:2	Garður	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Lélegt	1900-	Lítið	Engar
21 staðir		22 minjar							
Laugardalshreppur									
11:1	Rúst	1	Vegagerð	Lítill	Leið 1	Ágætt	1550-1900	Talsvert	Rannsókn
12:1	Þjóðleið	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Lélegt	1900-	Talsvert	Mæla nákv. inn
13:1	Rúst	1	Vegagerð	Mikil	Leið 1	Lélegt	1900-	Lítið	Engar
14:1	Varða	1	Vegagerð	Lítill	Leið 1	Sæm.	1550-1900	Lítið	Rannsókn
15:1-3	Rústir	3	Ekkert	Engin	-	Ágætt	1550-1900	Talsvert	Engar
15:1	Rúst	1	Ekkert	Engin	-	Ágætt	1900-	Lítið	Engar
15:2	Rúst	1	Ekkert	Engin	-	Ágætt	1550-1900	Talsvert	Engar
15:3	Rúst	1	Ekkert	Engin	-	Ágætt	1550-1900	Talsvert	Engar
5 staðir		7 minjar							
Samtals:									
26 staðir		29 minjar							

Tafla 1 yfir hinar skráðu fornleifar við núverandi veg frá Gjábakka að Laugarvatni. Undir liðnum *Leið* er átt við þá hugmynd að veglínu sem ógnar viðkomandi fornleifum, eða þá sem næst er. Athygli er vakin á því að fornleifar við eða á hinu gamla bæjarstæði Gjábakka er getið í öðrum skýrslum þó framkvæmdir við núverandi veg hótí þeim mjög. Einnig er vert að geta þess að fornleifar nr. 3, 5 og 7 12 í Þingvallahreppi voru skráðar árið 2003 í tengslum við fyrri skráningar. Sama á við um fornleifar nr. 11 og 12 í Laugardalshreppi.

Af 29 minjum eru 16 taldar vera yngri en frá 1900 og því ekki fornleifar skv. laganna hljóðan.¹ Tólf þessara minja eru vörður við Konungsveg. Aðeins 13 minjar eru því eiginlegar fornleifar.

Ekki er hægt að útiloka að einhverjar vörðurnar kunni að vera eldri en 100 ára og að þær hafi varðað eldri veg sem Konungsvegur hefur verið lagður yfir. Því er mælt með því að kanna nokkrar vörður sé ekki hægt að tryggja öryggi þeirra. Þá þarf að leita leyfis Fornleifaverndar ríkisins og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja.

Tíu minjar eru í lélegu ástandi, 13 í ágætu og sex í sæmilegu ástandi.

Engar minjar eru taldar hafa hátt minjagildi. Aðeins sjö minjar eru taldar hafa talsvert minjagildi og allar eru þær eldri en 1900 utan einar, sem er Konungsvegurinn. Allar aðrar minjar eru taldar hafa lítið minjagildi.

Engar af þessum minjum þykir ástæða til að friðlýsa.

Konungsvegur þar sem hann liggur fram hjá Gjabakka að austanverðu. Sjá má grjóthleðslur í veginum. (Horft til A. Ljósm. BFE).

Leið 1 og helstu fornleifarnar

Eins og fram kom hér að ofan eru fleiri fornleifar en getið er um í þessari skýrslu í hættu vegna leiðar 1. Þar er átt við fornleifar á og við bæjarstæði Gjabakka (Þingvallahr.1 og 2:1-11). Mælt er með því að þegar

og ef jarðrask fer á stað þar þarf að hafa framkvæmdaeftirlit á staðnum og rannsaka nokkrar fornleifar ef ekki er hægt að tryggja öryggi þeirra.

Við vettvangsskoðun kom í ljós að Konungsvegur er varðaður frá Gjábakka að Barmaskarði, en eftir það virðist aðeins ein varða standa við veginn skammt austuðaustur af Laugarvatnshelli (Sjá forsiðumynd). Vörðurnar eru flestar afar illa farnar og oft aðeins botninn einn eftir. Sumar eru þó uppi standandi og hafa verið endurhlaðnar að því er virðist í seinni tíð. Þess ber að geta að vörðurnar, sumar hverjar, gætu verið eldri en sjálfur Konungsvegurinn og þá varðað leið sem legið hefur frá Gjábakka austur úr.

Nokkrir fallegir kaflar af Konungsveginum eru enn varðveittir á leiðinni frá Gjábakka að Barmaskarði. Þar má nefna, eins og fram kemur í aðalskýrslu, upp hlaðinn kafla norðan við túngarð Gjábakka (sjá mynd hér að framan). Að auki má nefna kafla sem liggur frá stöð 11900 - 12600 og frá stöð 10100 - 10900. Við vestur-enda fyrrnefnda kaflans standa tvær vörður sín hvoru megin við Konungsveginn (fornleifar nr. 10 og 11 í fornleifaskrá). Konungsvegurinn liggur þar í skorningi eða sprungu.

Eins og af töflu 1 má ráða eru nokkrar fornleifar í mikilli hættu verði af framkvæmdum við Leið 1. Eru það aðalega vörður, en einnig eru það tvær fornleiðir og ein þjóðleið, fjórar rústir og einn garður. Konungsvegurinn mun verða fyrir enn meiri spjöllum en þegar hefur orðið og fallegir kaflar á honum munu eyðileggjast eða laskast verulega. Þessi leið mun falla í flokk fornleifa innan tveggja ára og því njóta friðunar þjóðminjalaga. Mælt er með því að fornleiðirnar og Konungsvegurinn verði nákvæmlega mældar inn í landskerfið áður en til framkvæmda kemur.

Fornleifar nr. 19 í Þingvallahreppi eru nokkuð óvenjulegar og hvers kyns þær eru er ekki á hreinu. Þær hvíla í grösugum dal sem teygir sig til suðurs og í honum virðast vera miklar fjárgötur. Gætu rústirnar tengst fjárgæslu af einhverju tagi (smalakofar?). Vegfylling núverandi vegar hefur runnið yfir aðra rústina og er ekki hægt að sjá annað en að hún muni hverfa á næstunni ef vegfyllingin heldur áfram að skriða fram. Þarna er býsna mikil vegfylling. Þessar rústir þarf að rannsaka verði ekki hægt að tryggja öryggi þeirra.

Að öðru leyti er vísað í fornleifaskrá og þeirra mótvægisáðgerða sem þar er getið.

Fylgirit:

Loftmynd með staðsetningu fornleifa við leið 1 (núverandi veg)
Fornleifaskrá

FORNLEIFASKRÁ

Vegna mats á umhverfisáhrifum
Gjábakkavegar 2003 – 2005

Fornleifaskráning 2003 - 2005
ÞINGVALLAHREPPUR

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Tákntala	Aðalnr.
Árnessýsla	Pingvallahreppur	8714	1
Landareign	Nr	Heiti	Undirnr.
-		Konungsvegur	1

Staðfræðikort	GPS Staðsetning	M.y. sjó	Skekkja
	N 64°14.13 W 021°01.71		<10

Tegund minja	Tilgáta	Fjöldi
Þjóðleið		1
Hættumat	Hætta	Ástand
Vegagerð	Mikil	Sæmilegt
Aldur	1900-	Í eyði
Skrásetjari	Dags.	Minjagildi
Bjarni F. Einarsson	16.04.2003	Talsvert
		Merkja?
		Nei
		Fríðsni?
		Nei
		Fríðsni?
		Nei
		Hvenær

Lega og staðhættir

Leiðin liggur frá Reykjavík að Þingvöllum og áfram hjá Gjábakka og yfir heiðina í átt að Laugarvatni og endar við Geysi í móa, kjarri og hrauni.

Heimildir og munnmæli

Gísli Sigurðsson. „Fjallaferðir og Framafréttur Biskupstungna.“ *Árbók Ferðafélags Íslands* 1998. Reykjavík 1998:73 - 79.
Guðrún Ása Grímsdóttir. *Leiðir Skálholtsbiskupa um Lyngdalsheiði*. Ferðafélag Íslands. Reykjavík 2003:14.
Sýslu- og sóknarlýsingar. Árnessýsla. Svavar Sigmundsson sá um útgáfuna. Reykjavík 1979:149. 155. 167 og 187.

Lýsing

Þjóðleið.

Leiðin er ca. 3 m breið þar sem hún var skoðuð. Á kafla rétt norðan við Gjábakka er hún hlaðin upp úr grjóti. Heimreiðin gamla að Gjábakka liggur frá þessari leið. Víða má sjá grjót í vegkanti sem kastað hefur verið úr götunni. Leiðin er skorinn á nokkrum stöðum af núverndi vegi yfir heiðina og víða liggur núverandi vegur í þeim gamla.

Konungsvegurinn var lagður í tilefni komu Friðriks konungs VIII til landsins árið 1907. Byrjað var á verkinu árið 1906 og því lokið sumarið 1907 (Gísli Sigurðsson 1988:73).

Vel getur hugsast að leiðin á milli Gjábakka og Laugarvatns sé mun eldri en 1550. Í Njáls sögu og Kristnisögu er leið lýst sem lá frá Laugardal að Beitivöllum og áfram á Þingvelli (Guðrún Ása Grímsdóttir 2000:16-17). Hér gæti verið átt við leið sem lá út úr Biskupavegi sunnan við Litla Reyðarbarm og með fjallinu og hraunkanntinum að Beitivöllum og svo norðan við Blöndumýrina til Laugarvats.

Leiðin er nr. 12 í Laugardalshreppi.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Þjóðleiðin er skorin af leið 6 á nokkrum stöðum sbr. loftmynd. Sækja þarf um leyfi til Fornleifaverndar ríkisins til að raska leiðinni og hlýta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Þetta á aðalega við þann hluta sem er í Laugardalshreppi. Mælt er með því að GPS mæla alla leiðina frá Gjábakka að Laugarvatni, eða eins langt og rekja má leiðina.

Fornleifaskrá

Aðalnr.

2

Sýsla

Árnessýsla

Sveitarfélag

Pingvallahreppur

Táknatala

8714

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Gjábakki

Undirnr.

1-11

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

M.y. sjó

Skekkja

Tegund minja

Eyðibýli

Tilgáta

Fjöldi

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Mikil

Ástand

Sæmilegt

Aldur

-1550

Í eyði

Minjagildi

Hátt

Merkja?

Já

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

12.08.2003

Fríðkja?

Nei

Fríðkja?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Sunnan og austan við vegamót. Á hæðarhrygg.

Heimildir og munnmæli

Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns.

Annað. bindi. Árnessýsla. Kaupmannahöfn 1918 - 1921:362.

Sýslu- og sóknarlýsingar. Árnessýsla. Svavar

Sigmundsson sá um útgáfuna. Reykjavík

1979:181-185 o.fl.

Túnakort Gjábakka. Handrit. Þjóðskjalasafn Íslands.

Lýsing

Eyðibýli.

Eyðibýlið er á ca. 300 x 300 m stóru svæði (innan túns). Bæjarhúsarústirnar eru yfirléttaðar í seinni tíð og engin leið að gera sér grein fyrir því hvernig húsaskipan hefur verið.

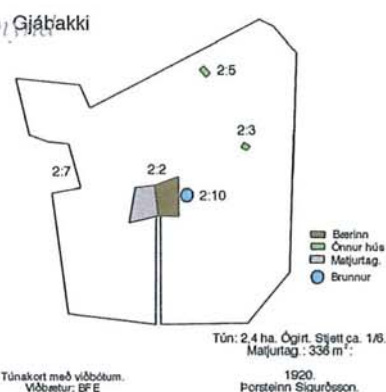
Á túninu eru margir hólur og ekki hægt að útiloka að þeir allir eða flestir geymi rústir.

Heimildir herma að á Gjábakka hafi verið bænhús (Sýslu- og sóknarlýsingar 1979:187). Ekki er hægt að sjá neinar vísbendingar um hvar það getur hafa staðið. Það er ágiskun að það hafi hugsanlega staðið austan við bæinn, eða ASA við hann.

Að bæjarstaðinu liggja þrjár misgamlar traðir. Sú elsta hefur seinnilega legið frá suðri. Sú næst elsta lá frá Konungsveginum í austur (sbr. túnakort) og sú yngsta kom úr vestri.

Við túnið má sjá nokkrar hrúgur af ræktunarsteinum. Ein þeirra var skráð sérstaklega (nr. 2:6). Aðrar eru aðalega að finna við NV- og SA- hornið.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi minjanna þarf að leyta leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska þeim og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Rannsóknar yrði þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla Árnessýsla	Sveitarfélag Þingvallahreppur	Tákntala 8714	Aðalnr. 2
Landareign Gjábakki	Nr	Heiti	Undirnr. 1

Staðfræðikort	GPS Staðsetning N 64°13.93 W 021°01.66	M.y. sjó	Skekkja <10
---------------	---	----------	----------------

Tegund minja Rúst og ræktunarsteinar				Tilgáta		Fjöldi 1	
Hættumat Ekkert	Hætta Engin	Ástand Lélegt	Aldur 1550-1900	Í eyði	Minjagildi Talsvert	Merkja? Nei	
Skrásetjari Bjarni F. Einarsson			Dags. 16.04.2003		Fríðýsa? Nei	Fríðýst? Nei	Hvenær

Lega og staðhættir

Efst á klöpp ca. 7 m SA af túni og nokkra metra vestur af þjóðleiðinni (nr. 1).

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rúst og ræktunarsteinar.

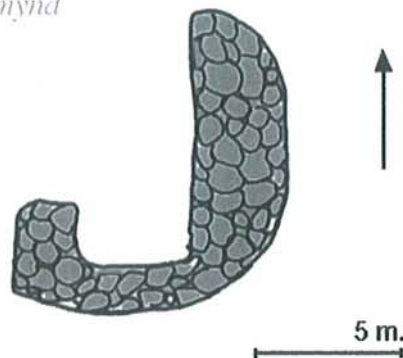
6 x 8 m (N - S). Veggir úr grjóti, 1 - 3 m breiðir og 0,1 - 0,5 m háir.

N- gafl horfinn og sömuleiðis megnið af V - vegg (trégafl ?).

Ofan á veggjum eru steinar sem trúlega hefur verið kastað úr túninu á Gjábakka (ræktunarsteinar).

Leifar af túngarði (nr. 2:7) eru ca. 7 m NV af rústinni.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Rústin er ca. 20 m V af stöð 7900 (leið 6). Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Fornleifaverndar ríkisins og hlýta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Rannsóknar yrði þörf.

Fornleifaskrá

Aðalnr.

2

Sýsla

Árnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Táknatala

8714

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Gjábakki

Undirnr.

2

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.95 W 021°01.76

M.y. sjó

Skekkja

<10

Tegund minja

Bæjarhóll, kálgarður og traðir

Tilgáta

Fjöldi

> 4

Hættumat

Ekkert

Hætta

Engin

Ástand

Lélegt

Aldur

1550-1900

Í eyði

Minjagildi

Hátt

Merkja?

Já

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

12.08.2003

Frökýsa?

Nei

Frökýsa?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Ca. 50 m sunnan við veg (Þingvallaveg). Í túni.

Heimildir og munnmæli

Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns.

Annað. bindi. Árnessýsla. Kaupmannahöfn 1918 - 1921:362.

Sýslu- og sóknarlýsingar. Árnessýsla. Svavar

Sigmundsson sá um útgáfuna. Reykjavík

1979:181-185 o.fl.

Túnakort Gjábakka. Handrit. Þjóðskjalasafn Íslands.

Lýsing

Bæjarhóll, kálgarður og traðir.

1) Bæjarhóll.

Hóllin er ca. 26 x 70 m (N - S). Í hólnum NV - verðum er lítið hús með þaki og SV við það má sjá einskonar skúta inn í hólinn. Inni í honum sér í vikursteina og timburdrasl (m.a. hugsanlegt gólf). Syðst í bæjarhólnum eru leifar af tveimur ungum húsum sem grafin hafa verið niður í bakkann. Þar sjást steypar veggjaleifar og bárujárn í ánnari rústinni. Austan og vestan við þessar rústir eru leifar af hlöðnum veggjum. Þessi hluti hólins er trúlega yngri viðbót við hinn eiginlega bæjarhól sem hefur þá verið ca. 26 x 45 m stór.

Mestur hluti hólins, eða nyrðri hluti hans, hefur verið sléttaður og þar sett mól og mold. Víða má sjá hleðslusteina, gler, bein og annað rusl í yfirborðinu.

2) Kálgarður.

Kálgarðurinn hefur verið vestur af bænum sbr. túnakort. Af honum sést þó ekkert í dag vegna sléttunar í seinni tíð.

3) Traðir.

Traðirnar (A - V) liggja frá Konungsvegi að bæjarhólnum. Liggja þær í gegn um hlið og yfir gamla túngarðinn. Þær eru ca. 60 - 70 m langar, 3 m breiðar og 0,1 - 0,3 m háar. Þær virðast vera hlaðnar upp að mestu leyti. Skammt frá bæjarhólnum er rör í tröðunum (rotþró?).

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi minjanna þarf að leyta leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska þeim og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Rannsóknar yrði þörf.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Fornleifaskrá

Sýsla

Árnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

2

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

3

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.98 W 021°01.73

M.y. sjó

Skekkja

<10

Tegund minja

Rúst

Tilgáta

Fjárhús

Fjöldi

1

Hættumat

Ekkert

Hætta

Engin

Ástand

Ágætt

Aldur

1550-1900

Í eyði

Minjagildi

Talsvert

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

12.08.2003

Fríðýsa?

Nei

Fríðýsa?

Nei

Hvencr

Lega og staðhættir

Ca. 50 m SA af vegi og 26 m NA af bæjarhólnum. Á lágum hól í túni.

Heimildir og munnmæli

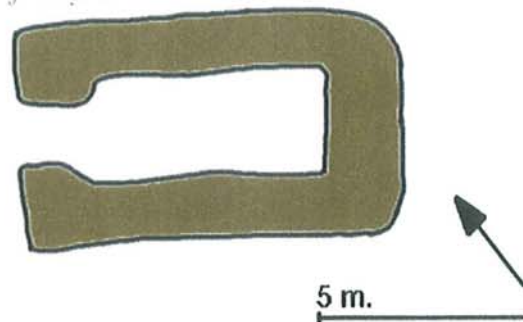
Túnakort Gjábakka. Handrit. Þjóðskjalasafn Íslands.

Lýsing

Rúst.

5,5 x 9 m (NV - SA). Veggir úr grjóti, 1,5 m breiðir og 0,5 - 1,2 m háir. Dyr snúa mót NV. Garðlög eru greinileg að innanverðu og á utanverðum gafli (SA). Utan við N kampinn er grjóthrun úr veggjum.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi minjanna þarf að leyta leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska þeim og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Rannsóknar yrði þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla Árnessýsla	Sveitarfélag Laugardalshreppur	Tákntala 8712	Aðalnr. 5
Landareign -	Nr -	Heiti Biskupagötur	Undirnr. 1

Staðfræðikort -	GPS Staðsetning N 64°11.57 W 020°55.09	M.y. sjó -	Skekkja <10
--------------------	---	---------------	----------------

Tegund minja Fornleið					Tilgáta -	Fjöldi 1
Hættumat Vegagerð	Hætta Mikil	Ástand Sæmilegt	Aldur -1550	Í eyði -	Minjagildi Talsvert	Merkja? Nei
Skrásetjari Bjarni F. Einarsson		Dags. 19.04.2003		Frókna? Nei	Frókst? Nei	Hvencr -

Lega og staðhættir

Leiðin liggur frá Gjabakka austur yfir heiðina í átt að Skálholti. Í hrauni og móa.

Heimildir og munnmæli

Guðrún Ása Grímsdóttir. *Leiðir Skálholtsbiskupa um Lynddalsheiði*. Ferðafélag Íslands. Reykjavík 2003:14ff. Sýslulýsingar 1744 - 1749. Reykjavík 1957:78.

Lýsing

Fornleið.

Leiðin er ca. 0,5 - 2 m breið og 0,2 - 0,6 m djúp þar sem hún var skoðuð skammt suður af Reyðarbarmi. Ekki sjást margar vörður þar sem leiðin var skoðuð, en þegar horft var til ASA (við stöð 600, leið 7) sást stór varða (Haustrúguvarða?) ca. 500 m frá uppi á holti.

Leiðin hefur nr. 4 í Þingvallahreppi.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Leita þarf leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska leiðinni og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Stöð 600 (leið 7) er í miðri leiðinni. Leið 6 sker einnig leiðina. Mælt er með því að GPS mæla leiðina alla frá Gjabakka að Þverá eða eins langt og hana má rekja á þessum kafla.

Fornleifaskrá

Sýsla Árnessýsla	Sveitarfélag Þingvallahreppur	Tákntala 8714	Aðalnr. 2
Landareign Gjábakki	Nr	Heiti	Undirnr. 4

Staðfræðikort	GPS Staðsetning	M.y. sjó	Skekkja
	-	-	-

Tegund minja Garður	Tilgáta Túngarður	Fjöldi 1
Hættumat Vegagerð	Hætta Mikil	Ástand Sæmilegt
Aldur 1550-1900	Í eyði	Minjagildi Lítið
Skrásetjari Bjarni F. Einarsson	Dags. 12.08.2003	Frélsa? Nei
		Frélsa? Nei
		Hvenær

Lega og staðhættir

Liggur fast upp við veg og liggur á milli rústa nr. 2:3 og 2:5. í túni.

Heimildir og munnmæli

--

Lýsing

Garður.

Úr grjóti, 1,5 m breiður, 0,1 - 0,2 m hár og ca. 55 - 60 m langur (NV - SA). Garðurinn er nokkuð ógreinilegur, enda vel sokkin í túnið. Hann er vaxin mosa, lyngi og grasi.
SA - endi garðsins er ca. 10 m NV af rúst 2:3.
Ca. 3 m frá SA enda garðsins og austan við hann er hugsanlega lítil rúst, t.d. hrútakofi.

Líklega er þessi garður hluti af gömlum túngarði Gjábakka og hluti af fornleifum nr. 2:7.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi minjanna þarf að leyta leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska þeim og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Rannsóknar yrði þörf.

Fornleifaskrá

Aðalnr.

2

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

5

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°14.01 W 021°01.84

M.y. sjó

Skekkja

>10

Tegund minja

Rúst

Tilgáta

Fjárhús

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Lítil

Ástand

Ágætt

Aldur

1550-1900

Í eyði

Minjagildi

Talsvert

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

12.08.2003

Fríðlysa?

Nei

Fríðlysa?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

12 m NNV við veg, í túnjaðri.

Heimildir og munnmæli

Túnakort Gjábakka. Handrit. Þjóðskjalasafn Íslands.

Lýsing

Rúst.

4,5 x 6 m (A - V). Veggir úr grjóti, 1,5 m breiðir og 0,6 - 1,8 m háir. Dyr snúa mót V.

Garðlög sjást vel að utan og innan.

Rústi er vel gróin grasi.

Hugsanlega eru eldri rústabrot sunnan og vestan við rústina, á svæði sem nær ca. 10 m frá rústinni.

3 m austur af rústinni er grjóthrúga og er það vafalaust grjót úr túninu (ræktunarsteinar).

Teikning/ljósmynd

5 m.

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi minjanna þarf að leyta leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska þeim og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Rannsóknar yrði þörf og sérstaklega að kanna hvort eldri leifar finnist við rústina.

Fornleifaskrá

<i>Sýsla</i> Árnessýsla	<i>Sveitarfélag</i> Þingvallahreppur	<i>Tákntala</i> 8714	<i>Aðalnr.</i> 2
<i>Landareign</i> Gjábakki	<i>Nr</i>	<i>Heiti</i>	<i>Undirnr.</i> 6

<i>Staðfræðikort</i>	<i>GPS Staðsetning</i> N 64°14.02 W 021°01.97	<i>M.y. sjó</i>	<i>Skekkja</i> >10
----------------------	--	-----------------	-----------------------

<i>Tegund minja</i> Ræktunarsteinar	<i>Tilgáta</i>	<i>Fjöldi</i> 1
<i>Hættumat</i> Ekkert	<i>Hætta</i> Engin	<i>Ástand</i> Ágætt
<i>Aldur</i> 1550-1900	<i>Í eyði</i>	<i>Minjagildi</i> Lftið
<i>Skrásetjari</i> Bjarni F. Einarsson	<i>Dags.</i> 12.08.2003	<i>Merkja?</i> Nei
		<i>Fríðsa?</i> Nei
		<i>Fríðst?</i> Nei
		<i>Hvenær</i>

Lega og staðhættir
Ca. 100 m NV af vegi, í á lágrí klöpp í jaðri túns.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Ræktunarsteinar.

Úr grjóti, 1,5 x 2,5 m (A - V) og 0,3 m há. Grjótið er mosavaxið.

Fleiri ræktunarsteinar eru á milli 2:6 og 2:5. Einnig má finna þá við SA - horn túns eða túngarðs. Sjá einnig lýsingu 2:1 og 2:5.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Tákntala	Aðalnr.
Árnessýsla	Pingvallahreppur	8714	2
Landareign	Nr	Heiti	Undirnr.
Gjábakki			7

Staðfræðikort	GPS Staðsetning	M.y. sjó	Skekkja
	N 64°13.96 W 021°01.86		>10

Tegund minja	Tilgáta	Fjöldi
Túngarður		1
Hættumat	Hætta	Ástand
Vegagerð	Mikil	Sæmilegt
Aldur	1550-1900	I eyði
Skrásetjari	Dags.	Minjagildi
Bjarni F. Einarsson	12.08.2003	Lítið
		Merkja?
		Nei
		Fríðýsa?
		Nei
		Fríðýsa?
		Nei
		Hvencr

Lega og staðhættir

Utan um tún Gjábakka.

Heimildir og munnmæli

Túnakort Gjábakka. Handrit. Þjóðskjalasafn Íslands.

Lýsing

Túngarður.

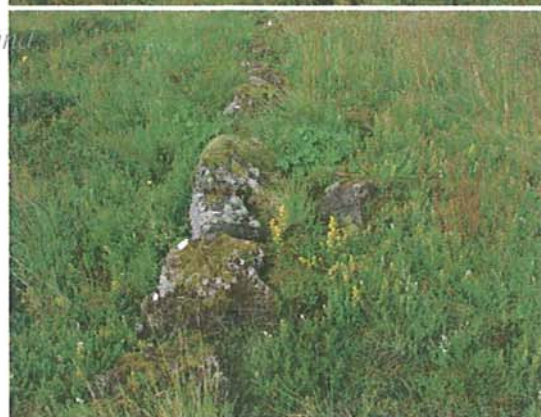
Úr grjóti, 1 - 1,5 m breiður og 0,1 - 0,4 m hár. Garðurinn er víða mjög sokkinn í túnið. Hann er rofinn af núverandi heimreið að Gjábakka. Fylgja má garðinum frá vegi í SV hluta bæjarstæðisins. Liggur núverandi heimreið yfir garðinn. Þessi kafla er ca. 60 m langur. Þá beygir garðurinn til suðurs nokkra metra. Síðan má fylgja garðinum norðan við réttina (nr. 2:11) og að NA horni túnsins. Eftir það verður garðurinn afar slitróttur og hugsanlega aldrei verið til eftir að þeim kafla sleppir.

GPS er mælt við heimreiðina norðanverða.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi minjanna þarf að leyta leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska þeim og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Rannsóknar yrði þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla

Árnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

2

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

8

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.95 W 021°01.86

M.y. sjó

Skekkja

>10

Tegund minja

Rúst

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Ekkert

Hætta

Engin

Ástand

Sæmilegt

Aldur

1550-1900

Í eyði

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

12.08.2003

Fröðsa?

Nei

Fröðsa?

Nei

Hvænær

Lega og staðhættir

Ca. 5 m suður af heimreiðinni að Gjábakka. Í móa við jaðar túns.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rúst.

3 x 4 m (A - V). Veggir úr gróti, ca. 1 m breiðir og 0,2 - 0,3 m háir.

Dyr eða op snýr mót S. Þar vantar alveg vegg eða gaffl (tréveggur?).

Garður nr. 2:7 liggur ca. 1 m austur af rústinni.

Rústin er vel gróin mosa, kræki- og bláberjalyngi.

Teikning/ljósmynd

5 m.

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi minjanna þarf að leyta leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska þeim og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Rannsóknar yrði þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla Árnessýsla	Sveitarfélag Þingvallahreppur	Tákntala 8714	Aðalnr. 2
Landareign Gjábakki	Nr.	Heiti	Undirnr. 9

Staðfræðikort	GPS Staðsetning N 64°13.92 W 021°01.80	M.y. sjó	Skekkja >10
---------------	---	----------	----------------

Tegund minja Aðhald	Tilgáta	Fjöldi 1
Hættumat Ekkert	Hætta Engin	Ástand Sæmilegt
Aldur 1550-1900	Í eyði	Minjagildi Lítið
Skrásetjari Bjarni F. Einarsson	Dags. 12.08.2003	Fríðýsa? Nei
		Fríðýsa? Nei
		Hvenær

Lega og staðhættir

Ca. 50 m norðan við Gjábakkaveg (gamla). Í sprungum við stóran og áberandi klett rétt suður af bæjarstæðinu.

Heimildir og munnmæli

--

Lýsing

Aðhald.

Aðhaldið er í sprungum í klettinum og má þar greina a.m.k. fjögur hólf. Öll eru hólfín lokuð af með fyrirhleðslu við jaðar klettsins og þar sem hætta var á að skeppnur kæmust. Ekki er lokað á milli hólfra. Botn aðhaldsins er vel gróinn.

Ekki var komist að því hvaða nafn þessi hól hefur haft og hvort ekki hvíli álfatrú á honum:

Teikning

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

--

Fornleifaskrá

Sýsla Árnessýsla	Sveitarfélag Þingvallahreppur	Tákntala 8714	Aðalnr. 2
Landareign Gjábakki	Nr	Heiti	Undirnr. 10

Staðfræðikort	GPS Staðsetning N 64°13.92 W 021°01.76	M.y. sjó	Skekkja >10
---------------	---	----------	----------------

Tegund minja Brunnur		Tilgáta	Fjöldi 1
Hættumat Ekkert	Hætta Engin	Ástand Ágætt	Aldur 1550-1900
Í eyði		Minjagildi Talsvert	Merkja? Nei
Skrásetjari Bjarni F. Einarsson	Dags. 12.08.2003	Fríðsa? Nei	Fríðst? Nei
		Hvenær	

Lega og staðhættir

Við suðausturbrún bæjarhólsins, ca. 5 m austur af malarplani. Í túni.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Brunnur.

Um 2 m í þvermál, en sjálft opið um 1 m í þvermál. Dýptin niður að vatni var ca. 1,5 m. Brunnurinn er hlaðinn úr grjóti. Yfir honum er steypt hella (úr veggjum bæjarhússins?). Í brunninum er slanga sem legið hefur í bæjarhúsin. Brunnurinn er vel haldinn.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

--

Fornleifaskrá

Aðalnr.

2

Sýsla

Árnessýsla

Sveitarfélag

Pingvallahreppur

Tákntala

8714

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Gjábakkarétt?

Undirnr.

11

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.91 W 021°01.85

M.y. sjó

Skekkja

>10

Tegund minja

Rétt

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Hætta

Ástand

Aldur

Í eyði

Ekkert

Engin

Sæmilegt

1550-1900

Minjagildi

Talsvert

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Dags.

Bjarni F. Einarsson

13.08.2003

Fríðsa?

Nei

Fríðsa?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Ca. 5 m austur af Gjábakkavegi (gamla), við jaðar túns. Í móa.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rétt.

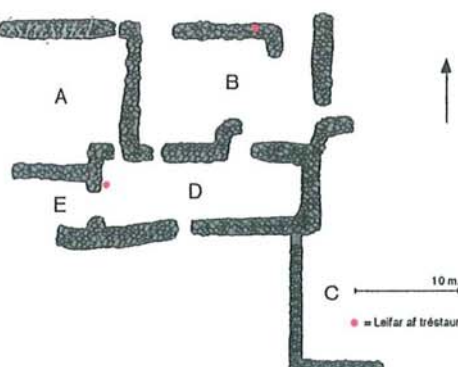
35 x 35 m (NNA - SSV). Veggir úr grjóti, 1 - 2 m breiðir og 0,2 - 0,7 m háir. Sennilega hafa allavega fimm hólfi verið á réttinni (hólf A - E). Dyr eru á þeim öllum og það fleiri en einar (sbr. teikn.).

Réttin er löskuð, sérstaklega vestur- og austur hluti hennar.

Tveir girðingarstaurar eru í eða við veggina og gaddavir og vír á stöku stað. Öll hólfin eru vel gróin nema hólf D.

NA - hluti er ógreinilegur.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Filma nr./teg. myndar

Athugasemdir

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

3

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.19 W 021°00.43

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

>10

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Hætta

Ástand

Aldur

Í eyði

Vegagerð

Lítill

Sæmilegt

1550-1900

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Dags.

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

Bjarni F. Einarsson

16.04.2003

Lega og staðhættir

Efst á steini ca. 10 m SV af malbikuðum vegi. Í kjarri.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

Úr grjóti, 0,8 x 1 m (NA - SV) við botn og 1 m há. Þarna hjá liggja Biskupsgata og Konungsvegur.

Fleiri vörður eru nálægt núvernadi vegi, sumar afar illa farnar.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Varðan er ca. 70 m VNV af stöð 6200 (leið 6). Ef ekki er hægt að tryggja öryggi hennar þarf leyfi Fornleifaverndar ríkisins til að raska henni og hlýta þeim skilmálum sem embættið kann að setja.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Tákntala	Aðalnr.
Árnessýsla	Pingvallahreppur	8714	4
Landareign	Nr	Heiti	Undirnr.
-		Biskupagötur	1

Staðfræðikort	GPS Staðsetning	M.y. sjó	Skekka
	N 64°11.57 W 020°55.09		<10

Tegund minja	Tilgáta	Fjöldi
Fornleið		1
Hættumat	Hætta	Ástand
Vegagerð	Mikil	Sæmilegt
Aldur	-1550	Í eyði
Skrásetjari	Dags.	Minjagildi
Bjarni F. Einarsson	19.04.2003	Talsvert
		Frókýst?
		Nei
		Frókýst?
		Nei
		Hvenær

Lega og staðhættir

Leiðin liggur frá Gjabakka austur yfir Lyngdalsheiðina norðanverða í átt að Skálholti. Í hrauni, holti og móa.

Heimildir og munnmæli

Guðrún Ása Grímsdóttir. *Leiðir Skálholtsbiskupa um Lynddalsheiði*. Ferðafélag Íslands. Reykjavík 2003:14ff.
Sýslulýsingar 1744 - 1749. Reykjavík 1957:78.

Lýsing

Fornleið.

Leiðin er ca. 0,5 - 2 m breið og 0,2 - 0,6 m djúp þar sem hún var skoðuð skammt suður af Reyðarbarmi. Ekki sjást margar vörður þar sem leiðin var skoðuð. Leiðin er sennilega samsíða Kónsveginum á kafla þegar hún fer hjá Gjabakka og í átt að Taglaflöt. Skiljast þá leiðir.

Leiðin hefur nr. 5 í Laugardalshreppi.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Leita þarf leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska leiðinni og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Stöð 600 (leið 7) er í miðri leiðinni.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

5

Landareign

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

Tegund minja

Fornleið

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Hætta

Ástand

Aldur

Í eyði

Minjagildi

Merkja?

Vegagerð

Mikil

Ágætt

1550-1900

Talsvert

Nei

Skrásetjari

Dags.

Friðlýsa?

Friðlýst?

Hvenær

Bjarni F. Einarsson

19.04.2003

Nei

Nei

Lega og staðhættir

Leiðin liggur frá Konungsvegi, sunnan við Gjábakka og suður eða suðvestur yfir heiðina. Í skógi og móa.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Fornleið.

Gatna er ca. 1,5 - 3 m breið og 0,3 - 0,6 m djúp. Gatan er afar falleg þar sem hún hlykkjast um heiðina. Ekki er um reiðgötur að ræða. Við götuna eru einstakar vörður eða vörðubrot. Aðeins ein þeirra er skráð (nr. 6:1).

Á loftmynd má rekja leiðina alveg niður að malbikuðum vegi. Einnig má sjá leið sem virðist liggja frá Biskupagötum og tengjast leiðinn. Þessi tenging gæti verið ný reiðgata.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Leita þarf leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska leiðinni og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Leið 16 mun skera leiðina. Mælt er með því að GPS mæla leiðina alla frá Gjábakka (Konungsvegi) að malbikuðum Þingvallaveginum í suðri.

Fornleifaskrá

Aðalnr.

6

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Pingvallahreppur

Tákntala

8714

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.82 W 021°01.82

M.y. sjó

Skekkja

<10

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Ekkert

Hætta

Engin

Ástand

Ágætt

Aldur

1550-1900

Í eyði

Minjagildi

Lftið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

19.04.2003

Fríðsa?

Nei

Fríðsa?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Efst á hraunhól, ca. 120 m suður af Gjábakkavegi (gamla) og ca. 10 m NV af fornleið nr. 5:1. Í kjarri.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

Úr grjóti, 0,9 - 1 m í þvermál og 1 m há. Vel farin.

Fleiri vörður eða vörðubrot má finna á leiðinni.

Teikning

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Fornleifaskrá

Aðalnr.

7

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.24 W 021°00.77

M.y. sjó

Skekkja

<10

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Mikil

Ástand

Lélegt

Aldur

1900-

Í eyði

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

5.12.2003£

Fríðlysa?

Nei

Fríðlyst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

3 m V af malbikuðum vegi. á lágum hraunhól í kjarrlendi. Ca. 20 m SV af nr. 8.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

1,2 m í þvermál og 0,4 m há, úr hraungrýti. Varðan er fallin.

Teikning/Ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus mju 300

Athugasemdir

Sé ekki hægt að tryggja öryggi vörðunnar er mælt með rannsókni á henni með það að markmiði að freysta þess að finna lífrænar leifar undir botni hennar til C-14 aldursgreiningar. Leyta þarf leyfis Fornleifaverndar ríkisins og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja.

Fornleifaskrá

Aðalnr.

8

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.35 W 021°00.71

M.y. sjó

Skekkja

<10

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Mikil

Ástand

Lélegt

Aldur

1900-

Í eyði

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

5.12.2003

Fríðlysa?

Nei

Fríðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

4 m A af malbikuðum vegi. Á lágum hraunhól í kjarrlendi. Ca. 20 m NA af nr. 7.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

1 m í þvermál og 0,3 m há, úr hraungrjóti. Varðan er fallin og er neðri hluti hennar mosavaxin.

Teikning

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus mju 300

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

Aðalnr.

9

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.06 W 020°59.45

M.y. sjó

Skekkja

<10

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Mikil

Ástand

Lélegt

Aldur

1900-

Í eyði

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

5.12.2003£

Fríðlysa?

Nei

Fríðlyst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

6 m V af malbikuðum vegi og 2 m A af Konungsvegi. Á lágum hraunhól í kjarrlendi.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

1 x 1,3 m (NNV - SSA) og 0,4 m há. Úr hraungrjóti. Varðan er fallin og virðist endurhlaðin (illa) í seinni tíð.

Teikning/Ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus mju 300

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

Aðalnr.

10

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.04 W 020°59.05

M.y. sjó

Skekkja

<10

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Hætta

Ástand

Aldur

Í eyði

Minjagildi

Merkja?

Vegagerð

Lítill

Ágætt

1900-

Lítið

Nei

Skrásetjari

Dags.

Fríðlysa?

Fríðlyst?

Hvenær

Bjarni F. Einarsson

5.12.2003E

Nei

Nei

Lega og staðhættir

8 m V af malbikuðum vegi og 3 m A af Konungsvegi. Á hraunás ó móa. Handan Konungsvegarins er önnur varða (nr. 11).

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

0,8 m í þvermál og 0,6 m há. Úr hraungrjóti. Varðan stendur ofan á stórum steini og er nær því 1,8 m hæð.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus mju 300

Athugasemdir

Sé ekki hægt að tryggja öryggi vörðunnar er mælt með rannsókn á henni með það að markmiði að freysta þess að finna lífrænar leifar undir botni hennar til C-14 aldursgreiningar. Leyta þarf leyfis Fornleifaverndar ríkisins og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja.

Fornleifaskrá

Aðalnr.

11

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Undirnr.

1

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.04 W 020°59.05

M.y. sjó

Skekkja

<10

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Ekkert

Hætta

Engin

Ástand

Ágætt

Aldur

1900-

Í eyði

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

5.12.2003£

Fríðlysa?

Nei

Fríðlyst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

18 m V af malbikuðum vegi og 4 m V af Konungsvegi. Á hraunás í móa. A við Konungsveginn er önnur varða (nr. 10).

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

1 m í þvermál og 1,2 m há. Úr hraungrjóti.

Teikning/Ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus mju 300

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

Aðalnr.

12

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.05 W 020°57.82

M.y. sjó

Skekkja

<10

Tegund minja

Rúst

Tilgáta

Skotbyrgi

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Lítill

Ástand

Sæmilegt

Aldur

1550-1900

Í eyði

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

5.12.2003E

Fríðlysa?

Nei

Fríðlyst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

5 m A af malbikuðum vegi.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rúst (skotbyrgi?).

Nánast hálfhringlaga, ca. 5 m í þvermál. Veggir úr hraungrjóti, 0,7 - 1 m breiðir og 0,2 - 0,6 m háir. V - hlið virðist vanta alveg og virðist ekki hafa skaddast vegna vegagerðar. Hefur sennilega aldrei verið til staðar.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus mju 300

Athugasemdir

Leita þarf leyfis Fornleifaverndar ríkisins ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar og sæta þeim skilmálum sem embættið kan að setja. Mælt er með teikningu í mælikvarðanum 1:40 og ljósmyndun.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

13

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.089 W 020°59.359

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

6

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Hætta

Ástand

Aldur

Í eyði

Vegagerð

Mikil

Lélegt

1550-1900

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Dags.

Bjarni F. Einarsson

20.9.2005

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Um 25 m NA af malbikuðum vegi. Í móa.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

Um 1,5 m í þvermál og 0,4 m há, úr hraungrjóti.

Varðan er fallin og hefur verið minni um sig að ummáli í öndverðu.

Um 2 m suður af vörðunni er fornleið (nr. 14) og þétt upp að vörðunni austanverðri er gönguleið upp í heiðina til NA (sbr. efri mynd).

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

14

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.089 W 020°59.356

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

6

Tegund minja

Fornleið

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Hætta

Ástand

Aldur

Í eyði

Vegagerð

Mikil

Lélegt

1550-1900

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Dags.

Bjarni F. Einarsson

20.9.2005

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Um 23 m NA af malbikuðum vegi, í hrauni, móa og kjarrlendi.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Fornleið.

Leiðin er um 1,5 - 2 m breið og 0,2 - 0,5 m djúp þar sem hún var skoðuð við vörðu (fornleifar nr. 13).

Aðal stefna hennar er NNV - SSA).

Konungsvegur er nokkuð sunnan við malbikaða veginn.

Teikning af hús

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Mæla þyrfti nákvæmlega alla legu leiðarinnar inn í landskerfið ef ekki er hægt að tryggja öryggi hennar.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

15

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.034 W 020°58.067

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

5

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Mikil

Ástand

Ágætt

Aldur

1900-

Í eyði

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

20.9.2005

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Um 20 m suður af malbikuðum vegi. Í móa.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

0,6 x 1 m (NV - SA) og 1 m há, úr hraungrjóti.

Varðan mjókkar upp á við, en neðstu steinarnir eru mun stærri en aðrir steinar.

Teikning/Ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

16

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.048 W 020°58.088

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

5

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Mikil

Ástand

Sæmilegt

Aldur

1900-

Í eyði

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

20.9.2005

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Upp á hól 15 m norður af malbikuðum vegi. Í móa.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

Um 0,9 m í þvermál og 0,6 m há, úr hraungrjóti. Varðan mjókkar upp á við. Hún er fallin að hluta. Virðist ekki gömul og er illa hlaðin.

Teikning/líksmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

17

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.043 W 020°57.453

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

6

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Mikil

Ástand

Lélegt

Aldur

1550-1900

Í eyði

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

20.9.2005

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Um 10 m norður af malbikuðum vegi. Í móa.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

Um 1 m í þvermál og 0,5 m há, úr hraungrjóti.

Varðan er fallin.

Teikning

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

18

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.037 W 020°57.277

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

7

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Mikil

Ástand

Ágætt

Aldur

1900-

Í eyði

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

20.9.2005

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Á hraunkanti um 20 m norður af malbikuðum vegi. Í móa.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

Um 0,8 x 1 m stór (NA - SV) og 0,9 m há, úr hraungrjóti.

Varðan virðist ung og illa hlaðin.

Teikning ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

19

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.011 W 020°57.000

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

6

Tegund minja

Rústir

Tilgáta

Smalabyrgi

Fjöldi

2

Hættumat

Hætta

Ástand

Aldur

Í eyði

Vegagerð

Mikil

Ágætt

1550-1900

Minjagildi

Talsvert

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

20.9.2005

Fríðlýsa?

Nei

Fríðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Um 20 m suður af malbikuðum vegi, í djúpri grasi grónni lægð. Önnur rústin er undir vegfyllingu.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rústir.

1) Rúst.

3 x 3 m stór (ANA - VSV). Veggir úr hraungrjóti, 0,5 - 1 m breiðir og 0,2 - 0,3 m háir. Vestur-hlið vantar alveg og hefur vísast aldrei verið.

Rústin er vel gróin mósa og grasi.

1 m NA af 1) er 2):

2) Rúst.

Rústin er að hluta undir vegfyllingu. Hún hefur verið 3,5 m á aðra hliðina (ANA), en hina er ekki hægt að meta. Veggir eru úr grjóti, 0,6 m breiðir og 0,3 m háir. Rústin er vel gróin grasi og mosa (sjá neðri mynd).

Teikning/Ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að leita leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska henni og sæta þeim skilmálum sem embættið kan að setja. Mælt er með að fletta ofan af rústunum, teikna þær í mælikvarðanum 1:20 og ljósmynda. Einnig er mælt með því að taka gjósku- og jarðvegssýni til greininga. Enn er að hrynja yfir rúst 2).

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

20

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.011 W 020°56.585

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

5

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Mikil

Ástand

Ágætt

Aldur

1900-

Í eyði

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

21.9.2005

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Um 15 m SV af malarvegi (nálægt mótum malar- og malbikaðs vegar). Um 20 m NA af fornleifum nr. 19.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

1,2 m í þvermál og 1 m há, úr hraungrjóti. Varðan virðist ung og illa hlaðin. Hún mjókkar upp á við.

Teikning/áskorun

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

21

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.031 W 020°57.068

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

5

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Lítill

Ástand

Sæmilegt

Aldur

1900-

Í eyði

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

21.9.2005

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Um 30 m N af malbikuðum vegi, efst á hæð í móa.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

Um 1,2 m í þvermál og 0,9 m há, úr hraungrjóti.

Varðan virðist ung og illa hlaðin. Hún mjókkar upp á við.

Fleiri mjög ungar vörðu-líkar hrúgur eru á svæðinu.

Þær eru ekki skráðar vegna þess að um mjög nýlegar grjóthrúgur er að ræða.

Teikning/Ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

22

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.040 W 020°57.092

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

5

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Lítill

Ástand

Ágætt

Aldur

1900-

Í eyði

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

21.9.2005

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Um 40 m N af malbikuðum vegi, við vesturbrún áberandi jarðfalls. Í móa.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

Um 1,3 - 1,4 m í þvermál og 1,4 m há, úr hraungrjóti. Varðan virðist nýlega hlaðin, eða endurhlaðin. Hún mjókkar upp á við. Neðstu hellurnar eru lagðar utan í vörðuna, ekki flatar eins og venjan er.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

23

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.278 W 021°01.510

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

7

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Hætta

Ástand

Aldur

Í eyði

Vegagerð

Mikil

Lélegt

1550-1900

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Dags.

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

Bjarni F. Einarsson

22.9.2005

Lega og staðhættir

1 m ANA af malbikuðum vegi, í skóglendi.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

1,2 x 1,3 m (N - S) og 0,5 m há, úr hraungrjóti.

Botn er ferhyrningslaga.

Varðan er fallin.

Teikning/Ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Tákntala	Aðalnr.
Arnessýsla	Þingvallahreppur	8714	24
Landareign	Nr	Heiti	Undirnr.
Gjábakki			1

Staðfræðikort	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y. sjó	Skekkja
	N 64°13.480 W 021°01.368	WGS 84		5

Tegund minja	Tilgáta	Fjöldi				
Rúst	Fjárhús	1				
Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Minjagildi	Merkja?
Ekkert	Engin	Sæmilegt	1900-		Lítið	Nei
Skrásetjari	Dags.	Fríðlýsa?	Fríðlýst?	Hvenær		
Bjarni F. Einarsson	22.9.2005	Nei	Nei			

Lega og staðhættir

Um 80 m V af malbikuðum vegi, austan undir áberandi hól, í skóglendi.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rúst.

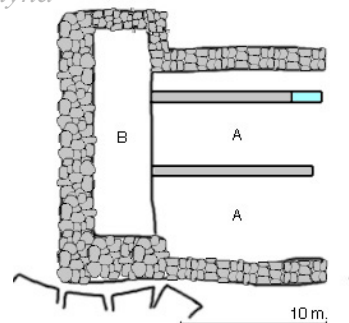
18 x 18 m (N - S). Veggir úr grjóti, 1 - 2,5 m breiðir og 0,2 - 1,3 m háir. Tvö hól eru á rústinni (hólf A og B). Dyr eru á hólfi A til austurs, en þar vantar alveg vegg sem bendir til þess að þar hafi verið timburpil. Opið hefur verið á milli hólfanna, en hólf B er vafalaust hlöðutótt. Er gólf hlöðunnar grafið niður og talsverður hæðarmunur á gólfum hólfanna. Garðlög sjást allstaðar að innanverðu og er mesta hæð veggja að innanverðu allt að 2,5 m (í SV - horni hlöðu).

Í hólfi A eru tveir garðar (jötur) og við enda þess sem norðar er, er steipt fjárbað. Steipt plata er ofan á báðum gördunum.

Í hlöðunni og utan við rústina, má sjá spýtnabrák og bárujárnsrestar.

Neðan við rústina er gamalt tún á um 40 x 80 m stóru svæði (N - S).

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að leita leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska henni og sæta þeim skilmálum sem embættið kan að setja. Mælt er með prufuskurði þvert á hana og teikningu í mælikvarðanum 1:40 og nánari ljósmyndun.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Þingvallahreppur

Tákntala

8714

Aðalnr.

24

Landareign

Gjábakki

Nr

Heiti

Undirnr.

2

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°13.462 W 021°01.379

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

6

Tegund minja

Garður

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Hætta

Ástand

Aldur

Í eyði

Minjagildi

Merkja?

Vegagerð

Mikil

Lélegt

1900-

Lítið

Nei

Skrásetjari

Dags.

Friðlýsa?

Friðlýst?

Hvenær

Bjarni F. Einarsson

22.9.2005

Nei

Nei

Lega og staðhættir

Um 4- - 50 m V af malbikuðum vegi, austan undir áberandi hól, í skóglendi. Utan um túnvöll.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Garður.

Garðurinn er um 2 m breiður og 0,1 - 1 m hár. Garðurinn nær frá efstu brún hól sunnan við rúst 24:1 og er utan um gamlan túnvöll austan við rústina. Garðinn er hægt að rekja í átt að Gjábakkavegi. Víða má sjá ræktunarsteina í garðinum og inn á túnvellinum sjálfum.

GPS var mælt á SA - horni garðsins, þar sem hann beygir til norðurs. Garðurinn er illa hlaðinn og illa farinn.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

-

Filma nr./teg. myndar

-

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf. Myndavél hætti að virka vegna kulda við vettvangsathugun.

Fornleifaskráning 2003 - 2005
LAUGARVATNSHREPPUR

Fornleifaskrá

Sýsla Árnessýsla	Sveitarfélag Laugardalshreppur	Tákntala 8712	Aðalnr. 5
Landareign -	Nr 	Heiti Biskupagötur	Undirnr. 1

Staðfræðikort 	GPS Staðsetning N 64°11.57 W 020°55.09	M.y. sjó 	Skekkja <10
-------------------	---	--------------	----------------

Tegund minja Fornleið				Tilgáta 		Fjöldi 1	
Hættumat Vegagerð	Hætta Mikil	Ástand Sæmilegt	Aldur -1550	Í eyði 	Minjagildi Talsvert	Merkja? Nei	
Skrásetjari Bjarni F. Einarsson		Dags. 19.04.2003		Frókna? Nei	Frókst? Nei	Hvencr 	

Lega og staðhættir

Leiðin liggur frá Gjabakka austur yfir heiðina í átt að Skálholti. Í hrauni og móa.

Heimildir og munnmæli

Guðrún Ása Grímsdóttir. *Leiðir Skálholtsbiskupa um Lynddalsheiði*. Ferðafélag Íslands. Reykjavík 2003:14ff. Sýslulýsingar 1744 - 1749. Reykjavík 1957:78.

Lýsing

Fornleið.

Leiðin er ca. 0,5 - 2 m breið og 0,2 - 0,6 m djúp þar sem hún var skoðuð skammt suður af Reyðarbarmi. Ekki sjást margar vörður þar sem leiðin var skoðuð, en þegar horft var til ASA (við stöð 600, leið 7) sást stór varða (Haustrúguvarða?) ca. 500 m frá uppi á holti.

Leiðin hefur nr. 4 í Þingvallahreppi.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Leita þarf leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska leiðinni og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Stöð 600 (leið 7) er í miðri leiðinni. Leið 6 sker einnig leiðina. Mælt er með því að GPS mæla leiðina alla frá Gjabakka að Þverá eða eins langt og hana má rekja á þessum kafla.

Fornleifaskrá

Adalnr.

6

Sysla

Árnessýsla

Sveitarfélag

Laugardalshreppur

Táknatala

8712

Landareign

-

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Stadfræðikort

GPS Stadsetning

N 64°11.75 W 020°53.42

M.y. sjó

Skekka

<10

Tegund minja

Fornleið

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Vegager

Hætta

Mikil

Ástand

Sæmilegt

Aldur

1550-1900

Í eydi

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

06.05.2003

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Fridlysa?

Nei

Fridlyst?

Nei

Hvenær

Lega og stadhættir

Göturnar virðast liggja frá gangnamannakofa í átt að Eyvindartungu. Í holti og móa.

Heimildir og munnmæli

Lysing

Fornleið.

Í fornleiðinni eru á köflum reiðgötur, 3 - 12 talsins. Þar sem flær koma að Blöndumýri virðast flær skipta sér (sjá næri mynd) og liggur ein leiðin í átt að vötnunum í mýrinni, en hin leiðin heldur áfram í átt að Eyvindartungu. Eru göturnar sem halda að mýrinni aðeins fjárgötur.

Við fornleiðina, skammt suður af vatninu Blöndu er eyðiblaðið Blanda (um blaðið eru munnmæli ein).

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Leita flarf leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska götunum og sæta fleim skilmálum sem embættið kann að setja. Leið 4 liggur yfir göturnar t.d. á kaflanum 5200 - 8000. Mælt er með því að GPS mæla leiðina eins og kostur er.

Fornleifaskrá

Sýsla Árnessýsla	Sveitarfélag Laugardalshreppur	Tákntala 8712	Aðalnr. 7
Landareign Laugarvatn	Nr.	Heiti Vallaréttir	Undirnr. 1

Staðfræðikort	GPS Staðsetning N 64°12.60 W 020°53.19	M.y. sjó	Skekkja <10
---------------	---	----------	----------------

Tegund minja Rétt	Tilgáta	Fjöldi 1
Hættumat Vegagerð	Hætta Lítil	Ástand Ágætt
Aldur 1550-1900	Í eyði	Minjagildi Talsvert
Skrásetjari Bjarni F. Einarsson	Dags. 06.05.2003	Fríðsa? Nei
		Fríðst? Nei
		Hvænær

Lega og staðhættir

Ca. 60 m suður af malarvegi og austan undir hraunjaðri. Í móa og hrauni.

Heimildir og munnmæli

Sunnlenskar byggðir III. Búnaðarsamband Suðurlands. Reykjavík 1983:11.

Lýsing

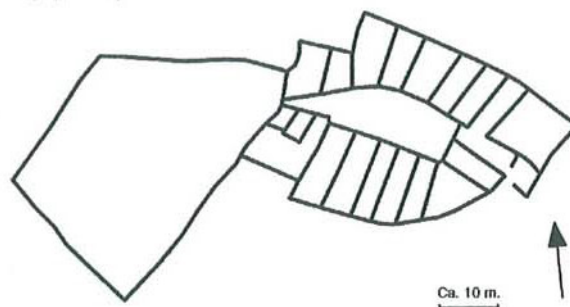
Rétt.

Réttin nær yfir ca. 70 x 80 m stórt svæði. Í henni eru a.m.k. 22 dílkar og eru veggir allir úr hraungrjóti. Vestasti dílkurinn er stærstur og er hann ofan á hraunjaðrinum. Þar eru veggir heilastir, 1 - 1,5 m breiðir og 0,4 - 1,2 m háir. Þrjá metra frá austurhlíð þessa dílks er girðing og virðist sem hún hafi verið notuð í seinni tíð í stað fallins austurveggjar dílksins. Hefur dílkur þessi trúlega verið notaður talsvert eftir að aðrir dílkar réttarinnar voru fallnir úr notkun. Dyr sjást á örfáum dílkum, en þær hljóta að hafa verið á þeim inn að miðju og jafnvel út úr réttinni.

Réttirnar munu vera byggðar um 1800 og hétu þá Barmaréttir. Þær voru aflagðar um 1920. (Sunnlenskar byggðir III. 1983:11).

Því hefur verið haldið fram að réttirnar séu friðlýstar (Ibid 1983:11). Það mun ekki geta staðist enda ekki getið í friðlýsingaskrá frá 1990. Enginn friðlýsingarhæll sást í réttinni við vettvangsskoðun.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Tengivegur (T4) mun fara skammt austur af réttinni. Ef ekki er hægt að tryggja öryggi réttarinnar þarf að rannsaka hana með leyfi Fornleifaverndar ríkisins og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Rannsóknar yrið þörf.

Fornleifaskrá

Aðalnr.

8

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Laugardalshreppur

Tákntala

8712

Landareign

Laugarvatn

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°12.44 W 020°48.57

M.y. sjó

Skekkja

<10

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Landamerki

Fjöldi

1

Hættumat

Ekkert

Hætta

Engin

Ástand

Sæmilegt

Aldur

1900-

Í eyði

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

14.05.2003

Friðsá?

Nei

Friðsá?

Nei

Hvænær

Lega og staðhættir

Efst á klöpp í holti.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

Úr hellugrjóti, ca. 1,2 - 1,3 m í þvermál
(fimmstrendingur) og 1,2 m há.

Tvær hellur mynda spísslaga topp með gati.

Dálítil gróðurspilda er við vörðuna vestanverða.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Varðan er ca. 120 m SSA frá stöð 3300 (L2).

Fornleifaskrá

Sýsla

Árnessýsla

Sveitarfélag

Laugardalshreppur

Tákntala

8712

Aðalnr.

9

Landareign

Eyvindartunga

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°12.18 W 020°47.69

M.y. sjó

Skekkja

<10

Tegund minja

Varða

Tilgáta

Landamerki

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Lítil

Ástand

Sæmilegt

Aldur

1900-

Í eyði

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

14.05.2003

Fríðlát?

Nei

Fríðlát?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Við brekkubrún í blásnu holti.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

Úr láborðu grjóti, ca. 1,3 m í þvermál og 0,9 m há. Neðri hluti vörðunnar er grasi gróinn og dálítill spilda vestan við vörðuna einnig.

Mögulega er varðan til þess að varða leiðina að hugsanlegum mógröfum (fornleifar nr. 10).

Teikning/Ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Fornleifaskrá

Aðalnr.

10

Sýsla

Árnessýsla

Sveitarfélag

Laugardalshreppur

Tákntala

8712

Landareign

Laugarvatn

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°12.40 W 020°48.27

M.y. sjó

Skekkja

<10

Tegund minja

Mógrafir?

Tilgáta

Fjöldi

>10

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Mikil

Ástand

Sæmilegt

Aldur

1550-1900

Í eyði

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

14.05.2003

Frökja?

Nei

Frökst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Í mjóu mýrarsundi í brekku.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Mógrafir?

Mógrafirnar eru á svæði sem er ca. 40 x 240 m stórt (N - S). Líklega eru mógrafirnar fleiri en 50. Þrjár grafir, sem eru í væntanlegri veglínu (L2) eru fylltar vatni. Fleiri mógrafir ofan í brekkunni eru sömuleiðis fylltar vatni. Mógrafirnar eru að mestu leyti fallnar saman og grónar.

Hugsanlega varða fornleifar nr. 9 þessar mógrafir.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040ZOOM

Athugasemdir

Leita þarf leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska mógröfunum og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Teikna þyrfti mógrafirnar upp með aðstoð loftmyndar. Grafirnar eru ca. 10 m austur af stöð 3100 (L2).

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Laugardalshreppur

Tákntala

8712

Aðalnr.

11

Landareign

Laugarvatn

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°12.72 W 020°53.43

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

>10

Tegund minja

Rúst

Tilgáta

Fjárhús

Fjöldi

1

Hættumat

Hætta

Ástand

Aldur

Í eyði

Vegagerð

Lítill

Ágætt

1550-1900

Minjagildi

Talsvert

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

14.05.2003

Fríðlýsa?

Nei

Fríðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Í Barmaskarði, sunnan undir fjalli og ca. 13 m norður af vegi. Í móa.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rúst (fjárhús).

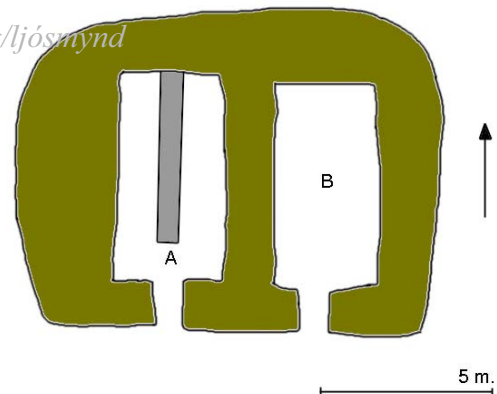
9 x 12,5 m (A - V). Veggir úr grjóti, 1,2 - 3 m breiðir og 0,6 - 1,2 m háir (að innanverðu). Tvö hólferu á rústinni (hólf A og B). Í hólfi A er garður (jata) eftir því endilöngu.

Gólf í báðum hólfum er grafið niður í hallann að norðanverðu. Garðlög sjást greinilega um alla rústina að innaverðu og á henni utanverðri við suðurgafli.

Gólf er vel gróið grasi og mosa og veggir að ofanverðu sömuleiðis.

Skammt norður af rústinni liggur sennilega Konungsvegurinn (nr. 12).

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að leyta leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska þeim og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja. Rannsóknar yrði þörf.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Tákntala	Aðalnr.
Arnessýsla	Laugardalshreppur	8712	12
Landareign	Nr	Heiti	Undirnr.
Laugarvatn		Konungsvegur	1

Staðfræðikort	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y. sjó	Skekkja
	-			-

Tegund minja	Tilgáta	Fjöldi				
Þjóðleið		1				
Hættumat	Hætta	Ástand	Aldur	Í eyði	Minjagildi	Merkja?
Vagagerð	Mikil	Lélegt	1900-		Talsvert	Já
Skrásetjari	Dags.	Fríðlýsa?	Fríðlýst?	Hvenær		
Bjarni F. Einarsson	16.04.2003	Nei	Nei			

Lega og staðhættir

Leiðin liggur frá Reykjavík að Þingvöllum og áfram hjá Gjábakka og yfir heiðina í átt að Laugarvatni og endar við Geysi í móa, kjarri og hrauni.

Heimildir og munnmæli

Gísli Sigurðsson. „Fjallaferðir og Framafréttur Biskups-tungna.“ *Árbók Ferðafélags Íslands* 1998.

Reykjavík 1998:73 - 79.

Guðrún Ása Grímsdóttir. *Leiðir Skálholtsbiskupa um Lyngdalsheiði*. Ferðafélag Íslands. Reykjavík 2003:14.

Sýslu- og sóknarlýsingar. Arnessýsla. Svavar Sigmundsson sá um útgáfuna. Reykjavík 1979:149, 155, 167 og 187.

Lýsing

Þjóðleið.

Leiðin er ca. 3 m breið þar sem hún var skoðuð. Víða má sjá grjót í vegkanti sem kastað hefur verið úr götunni.

Leiðin er skorinn á nokkrum stöðum af núverndi vegi yfir heiðina og víða liggur núverandi vegur í þeim gamla.

Konungsvegurinn var lagður í tilefni komu Friðriks konungs VIII til landsins árið 1907. Byrjað var á verkinu árið 1906 og því lokið sumarið 1907 (Gísli Sigurðsson 1988:73).

Vel getur hugsast að leiðin á milli Gjábakka og Laugarvatns sé mun eldri en 1550. Í Njáls sögu og Kristnisögu er leið lýst sem lá frá Laugardal að Beitivöllum og áfram á Þingvelli (Guðrún Ása Grímsdóttir 2000:16-17). Hér gæti verið átt við leið sem lá út úr Biskupavegi sunnan við Litla Reyðarbarm og með fjallinu og hraunkanntinum að Beitivöllum og svo norðan við Blöndumýrina til Laugarvats.

Leiðin er númer 1 í Þingvallahreppi.

Neðri myndin sýnir vörðu nr. 14.

Teikning/Ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Mælt er með því að GPS mæla alla leiðina frá Gjábakka að Laugarvatni, eða eins langt og rekja má leiðina. Ef núverandi leið yrði fyrir valinu er hættan mikil á því að leiðinni verði raskað.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Laugardalshreppur

Tákntala

8712

Aðalnr.

13

Landareign

Laugarvatn

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°12.435 W 020°53.236

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

6

Tegund minja

Rúst

Tilgáta

Fjöldi

1

Hættumat

Vegagerð

Hætta

Mikil

Ástand

Lélegt

Aldur

1900-

Í eyði

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

21.9.2005

Friðlýsa?

Nei

Friðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Um 30 - 35 m N af malarvegi og um 15 m S af Konungsvegi, í móa. 25 m A af fornleifum nr. 12 (fjárhúsi).

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rúst.

4,5 x 9 m (N - S). Veggir úr grjóti, 0,6 - 1 m breiðir og 0,2 - 0,3 m háir. Breidd veggjanna bendir til þess að þarna hafi staðið timburhús og grjóti hlaðið upp að. Gólf rústarinnar er grafið niður í halla. Dyr eru trúlega mót N.

Í miðri rústinni er jarðfall, um 1 m í þvermál.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Engra mótvægisáðgerða er þörf.

Fornleifaskrá

<u>Sýsla</u> Arnessýsla	<u>Sveitarfélag</u> Laugardalshreppur	<u>Tákntala</u> 8712	<u>Aðalnr.</u> 14
<u>Landareign</u> Laugarvatn	<u>Nr</u> 	<u>Heiti</u> 	<u>Undirnr.</u> 1

<u>Staðfræðikort</u> 	<u>GPS Staðsetning</u> N 64°12.478 W 020°51.504	<u>Viðmiðun</u> WGS 84	<u>M.y. sjó</u> 	<u>Skekkja</u> 6
--------------------------	--	---------------------------	---------------------	---------------------

<u>Tegund minja</u> Varða	<u>Tilgáta</u> 	<u>Fjöldi</u> 1				
<u>Hættumat</u> Vegagerð	<u>Hætta</u> Lítill	<u>Ástand</u> Sæmilegt	<u>Aldur</u> 1550-1900	<u>Í eyði</u> 	<u>Minjagildi</u> Lítið	<u>Merkja?</u> Nei
<u>Skrásetjari</u> Bjarni F. Einarsson	<u>Dags.</u> 21.9.2005	<u>Friðlýsa?</u> Nei	<u>Friðlýst?</u> Nei	<u>Hvenær</u> 		

Lega og staðhættir

Um 70 - 80 m SV af malarvegi og um 55 m vestur af læk. 1 m austan við götu (Konungsveginn).

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Varða.

Um 1,3 - 1,4 m í þvermál og 0,8 m há, úr hraungrjóti. Varðan er fallin að hluta. Í henni eru nokkuð stórir steinar.

Á myndunum má sjá sjálfan Konungsveginn (nr. 12).

Teikning/Ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Sé ekki hægt að tryggja öryggi vörðunnar er mælt með rannsókn á henni með það að markmiði að freysta þess að finna lífrænar leifar undir botni hennar til C-14 aldursgreiningar. Leyta þarf leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska vörðunni og sæta þeim skilmálum sem embættið kann að setja.

Fornleifaskrá

<u>Sýsla</u> Arnessýsla	<u>Sveitarfélag</u> Laugardalshreppur	<u>Tákntala</u> 8712	<u>Aðalnr.</u> 15
<u>Landareign</u> Laugarvatn	<u>Nr</u> 	<u>Heiti</u> 	<u>Undirnr.</u> 1-3

<u>Staðfræðikort</u> 	<u>GPS Staðsetning</u> N 64°12.382 W 020°46.350	<u>Viðmiðun</u> WGS 84	<u>M.y. sjó</u> 	<u>Skekkja</u> 6
--------------------------	--	---------------------------	---------------------	---------------------

<u>Tegund minja</u> Rústir	<u>Tilgáta</u> Beitarhús	<u>Fjöldi</u> 3				
<u>Hættumat</u> Ekkert	<u>Hætta</u> Engin	<u>Ástand</u> Ágætt	<u>Aldur</u> 1550-1900	<u>Í eyði</u> 	<u>Minjagildi</u> Talsvert	<u>Merkja?</u> Nei
<u>Skrásetjari</u> Bjarni F. Einarsson	<u>Dags.</u> ?	<u>Friðlýsa?</u> Nei	<u>Friðlýst?</u> Nei	<u>Hvenær</u> 		

Lega og staðhættir

Um 100 m S af malarvegi, vestan við mikið gljúfur. Í haga og skóglendi.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rústir.

Rústirnar eru á um 40 m stóru svæði sem einkennist af vel grónu graslendi í annars kjarri vaxni landi. Þar virðast vera gömul tún.

Ein rústin er áberandi yngst, en hún er að hluta byggð ofan á eldri rústum (dæmigert fyrir beitarhús). Auk þeirra skráðu rústa virðast vera minjar um gryfjur á svæðinu (súrheysgryfjur?).

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústanna þarf að leita leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska þeim og sæta þeim skilmálum sem embættið kan að setja. Mælt er með prufuskurði þvert á rúst 15:1 og teikningu í mælikvarðanum 1:40. Viðameiri rannsóknir þarf á rústum 15:1-n og teikningu á þeim í mælikvarðanum 1:20 auk ljósmynda.

Fornleifaskrá

Sýsla

Arnessýsla

Sveitarfélag

Laugardalshreppur

Tákntala

8712

Aðalnr.

15

Landareign

Laugarvatn

Nr

Heiti

Undirnr.

1

Staðfræðikort

GPS Staðsetning

N 64°12.382 W 020°46.350

Viðmiðun

WGS 84

M.y. sjó

Skekkja

6

Tegund minja

Rúst

Tilgáta

Beitarhús

Fjöldi

1

Hættumat

Ekkert

Hætta

Engin

Ástand

Ágætt

Aldur

1900-

Í eyði

Skrásetjari

Bjarni F. Einarsson

Dags.

21.9.2005

Minjagildi

Lítið

Merkja?

Nei

Fríðlýsa?

Nei

Fríðlýst?

Nei

Hvenær

Lega og staðhættir

Um 100 m S af malarvegi, vestan við mikið gljúfur. Í haga og skóglendi.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

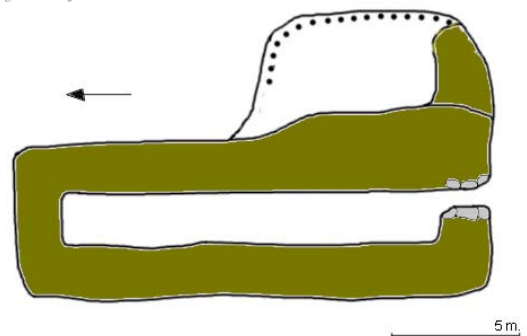
Rúst.

11 x 18 m (N - S). Veggir úr grjóti og torfi, 1,5 - 2 m breiðir og 0,4 - 1 m háir. Tvö hólfi eru á rústinni (hólf A og B). Dyr eru á hólfi A til S. Eru kampsteinar vel greinilegir í þessu hólfi. Í því norðanverðu eru timbur- og bárujárnsleifar. Hólf B virðist vera hola (súrheysgryfja?) án dýra og eiginlegra veggja. Rústin er vel gróin grasi.

Rústin gæti verið ofan á eldri minjum og hún stendur ofan á N - enda rústar 15:2.

Hugsanlega eru manngerðar holur (súrheysgryfja) rétt SA við rústina.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að leita leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska henni og sæta þeim skilmálum sem embættið kan að setja. Mælt er með prufuskurði þvert á hana og teikningu í mælikvarðanum 1:40 og nánari ljósmyndun.

Fornleifaskrá

<i>Sýsla</i> Arnessýsla	<i>Sveitarfélag</i> Laugardalshreppur	<i>Tákntala</i> 8712	<i>Aðalnr.</i> 15
<i>Landareign</i> Laugarvatn	<i>Nr</i> 	<i>Heiti</i> 	<i>Undirnr.</i> 2

<i>Staðfræðikort</i> 	<i>GPS Staðsetning</i> N 64°12.378 W 020°46.354	<i>Viðmiðun</i> WGS 84	<i>M.y. sjó</i> 	<i>Skekkja</i> 5
--------------------------	--	---------------------------	---------------------	---------------------

<i>Tegund minja</i> Rúst	<i>Tilgáta</i> Beitarhús	<i>Fjöldi</i> 1				
<i>Hættumat</i> Ekkert	<i>Hætta</i> Engin	<i>Ástand</i> Ágætt	<i>Aldur</i> 1550-1900	<i>Í eyði</i> 	<i>Minjagildi</i> Talsvert	<i>Merkja?</i> Nei
<i>Skrásetjari</i> Bjarni F. Einarsson	<i>Dags.</i> 21.9.2005	<i>Friðlýsa?</i> Nei	<i>Friðlýst?</i> Nei	<i>Hvenær</i> 		

Lega og staðhættir

Um 100 m S af malarvegi, vestan við mikið gljúfur. Í haga og skóglendi.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

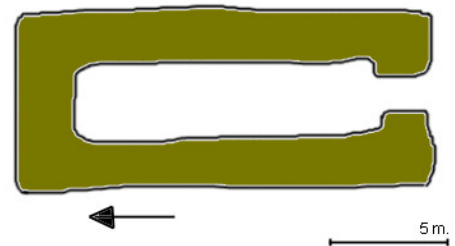
Rúst.

6 x 14 m (N - S). Veggir úr torfi og grjóti, 1,5 - 2 m breiðir og 0,3 - 0,5 m háir. Dyr snúa mót S. Rústin virðist nokkuð gömul.

N - hlutinn (gaflinn?) er undir rúst 15:1.

Rústin er vel gróin grasi og mosa syðst.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að leita leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska þeim og sæta þeim skilmálum sem embættið kan að setja. Mælt er með rannsókn (kvart - helmingur?) á rústinni og teikningu í mælikvarðanum 1:40.

Fornleifaskrá

Sýsla	Sveitarfélag	Tákntala	Aðalnr.
Árnessýsla	Laugardalshreppur	8712	15
Landareign	Nr	Heiti	Undirnr.
Laugarvatn			3

Staðfræðikort	GPS Staðsetning	Viðmiðun	M.y. sjó	Skekkja
	N 64°12.365 W 020°46.348	WGS 84		5

Tegund minja	Tilgáta	Fjöldi
Rúst		1
Hættumat	Hætta	Ástand
Ekkert	Engin	Ágætt
Aldur	Í eyði	Minjagildi
1550-1900		Talsvert
Skrásetjari	Dags.	Friðlýsa?
Bjarni F. Einarsson	22.9.2005	Nei
		Friðlýst?
		Nei
		Hvenær

Lega og staðhættir

Um 100 m S af malarvegi, vestan við mikið gljúfur.
Um 25 m SV af rúst 15:1-2. Í haga og skóglendi.

Heimildir og munnmæli

Lýsing

Rúst.

6,5 x 9 m (NNA - SSV). Veggir úr torfi og grjóti, 2 - 3 m breiðir og 0,2 - 0,4 m háir. Dyr eru ekki greinanlegar.

N og V við rústina og áfast henni gæti verið gerði eða aðhald.

Rústin er vel gróin grasi og mosa.

Teikning/ljósmynd

Ljósmynd

Ljósmyndari

Bjarni F. Einarsson

Filma nr./teg. myndar

Olympus Camedia C-2040

Athugasemdir

Ef ekki er hægt að tryggja öryggi rústarinnar þarf að leita leyfis Fornleifaverndar ríkisins til að raska þeim og sæta þeim skilmálum sem embættið kan að setja. Mælt er með rannsókn (kvart - helmingur?) á rústinni og teikningu í mælikvarðanum 1:40.